

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Egy ember nevet.

Torzkép a torzképhez

Valaki nevet. Egy úr, akinek sokkal hamarabb elégtételt szolgáltatott az idő, mint ahogy rendszerint szokott. Bika-nyaku úr és bikák különös kedvelője. Torzítás nélkül is volt, van és lesz benne valami a jókedvű faunból, aki — miután Pán mégis csak meghalt — kénytelen volt bankdirektor, majd miniszterelnök lenni. De bizarr formái, immensus hiúsága ellenére ez az úr mindég ember és különösen mindég emberismerő volt. Csekélységekben fontoskodó mint egy nő, de a nagy dolgokban messzelátó és nagy teret áttekintő államférfiú — Széll Kálmánnak hívják. Nem lege artis államférfiú, hanem eredetileg, egyénileg az, aki számolt, számított a silányokkal is, fölhasználta azoknak a jó tulajdonságait a maga, illetőleg az ügy szolgálatára, amelybe mint politikus beleállott. Be sokat is mosolyogtak rajta azok, akik kiszolgálták és mert szokatlan gyengeségeket, igazabban eredetiségeket vettek rajta észre: azt hitték, ők cselekednek helyette. És ez úr — mert hiába halt meg a nagy Pán, ő még is

egy kissé faun maradt — nevet. Tiszteletteljesen nevet a perfidián, amit Fent kitapasztalt, a mohóságon, a türelmetlenségen, a kapzsiságon, ami kezd igen sokba kerülni. És hangosan nevet — a bizonyára megterhelt birtokán odahaza — a perfidián, ami oldalról, lentről, mindenféle most már nem titkos helyekről csinálódott ellene. A mi nevető emberünk nem titkolódzó természet, de talán a kelleténél kevesebbet beszél arról a nagy, széles és belső elégtételről, amely az élet vidámságát annyira élvezni tudó lelkét most eltöltheti. De, mint Szilágyi Dezső, valószínű, hogy magában, hangosan, nem egészen összefüggő mondatot berreg el az ő száraz hangján:

— Szabadelvűpárt, most már látom, hogy ti fűtöttétek ellenem az obstrukciót. Befűtöttetek magatoknak. Mi?

— Fenséges úr, szép a hála, szükséges a rend, de mindjárt és a katonai fegyelem, de állandóan. Méltóztassatok parancsolni vele a magyar parlamentben. Mi?

Valakinek — a honfiúi bútól eltekintve — rendkívül jó kedve lehet ezekben a napokban. Ha csak az ország sorsát nem nézi pesszimistikusan, mint ahogy az most nagy szájakon szálló igévé lett. Az ország sorsa, az más, az a nevető férfiú jogtalanul, oktalanul megsértett hiúsága — és elégtétele árán — ime előrement.

Andrássy Gyula — aki iránt különös és megokolt faibleunk van — megmondta, hogy Tisza István fejével megy a falnak. Igaz, Tisza István is megmondta, hogy lehet: „kriszibe megy bele az ország az ő vezetése alatt“. Mindkettőjüknek igaza van ma és a mi emberünk, kinek főképpen igaza lett: valószínűleg nem busul e miatt. Lehet, hogy hangosan veszekszik és káromkodik, de titokban bizonyos hogy — örvend és nevet.

Soha szebb helyzetet, ami az összeséget, az országot illeti. De soha félelmesebbet azokra nézve, akik vállalják a legyőzött Ausztria és a diadalittas ellenzék megbizását, hogy akármily címen kormányzatot alakítanak számára, akár egy, akár két időre, ostoba kalendáriumi meghatározások szerint. Urak, itt becsapások készülnek! Itt friss tavaszi sarjuval befödött, oltott-mészszel teli gödrök tátonganak. — Van valaki, akire ez érdekes és gyönyörű országnak nagy szüksége lesz még. Látjuk messziről, hogy szinte tolják a diadalmasan földiszíftett meszes gödrök felé. Ám ez az úr csupa szem, elővigyázat, becsületes önfentartási ösztön és komolyság. Andrássy Gyulát értjük, aki hogy belemenjen egy kalandba, ahhoz nagyon is komoly. Az országos és személyes dolgát ő már is elvégezte, a kötelességtudásával meg lehet elégedve már is. A másik úr, a mi másik emberünk pedig — nevet.

Karikaturát írtunk a karikaturához. Van azonban valami keserü ízű és komoly mondani valónk is. Ugy-e mily rút volt az, amikor Tisza István hatalmának tudatában tiport és zúzott! Most győzelmes ellenfelei átveszik tőle az attitudeöt, a hangnemet, pedig ez sem nem méltóságos, sem nem okos, nem esztétikus, — az evangéliumról nem is szólva. A rossznak bizonyult hangszert magát kisajátítják tőle, a fuvója még az ő nem szerencsés szájától nedves. Micsoda psychologusok ezek a politikusok! Kilencven százalékjuk elmehetne történeti és lélektani órákat venni egy vidéki lapszerkesztőhöz, Tomics Jásához . . .

De itt már nem elmélkedni és tanulni, nem harsogni és diadalmaskodni, hanem tenni kell.

Azonban nem fognak tenni. És a mi emberünk ezért is nevet.

N.

1*

A szerelemről.

Írta: Papp Dániel.

Szerző hátrahagyott írásaiból.

Lassankint koszorunk bimbaja elvirít, férfiúnak az öröm egy-egy visszatérő virággondolat, s az érzelmesek azt kérdik erre: »Mely földből szívott erőt e csudálatos növény?!... Mindig újra ki tud zöldülni egy-egy pillanatra!...» A gourmet másképp kérdez. Neki nem virágok pusztultak el, előtte egy salátás tál lett üres. Míg halikrában és pinsztrángfalatokban daskálhatott, kanala mindig odább tolta az élvezhetetlen halfejeket. De végül utolsó cseppig elfogyott az olasz saláta — s a tál fenekén mégis megmaradtak a problémák, a heringfejek. A szomorú, pikkelyes kérdés meredt szemmel bánul reá is — s így akár lantos költő voltam, akár marquis de Sade; a vége a dolognak az, hogy keresem, minő jelentősége volt az életben a szerelemnek?!...

I.

Két dolog az idők végéig terhelni fogja Schopenhauer emlékezetét: az egyik, hogy verseket írt, mikhez képest pindaroszi szárnyalású minden berlini hexaméter, s a másik, hogy a világgal elhitette az ő szerelmi metafizikáját. Ezt a megsemmisítő metafizikát, amelyet ismer minden írástudó ember s amelynek kártékony következése, hogy a szerelmet megszoktuk nem a magunk ügyének tekinteni, hanem a faj ügyének: fölösleges újra előadni. Minden tavaszi álom csalás, minden ifjúság és szerelem a faj fenmaradásának »előre megfontolt» eszköze. Légy szerelmes pásztor vagy rokokógavallér, szilaj ostromló vagy platonikus váz, a gyönyörűség nem érted van, csak miattad; hogy a faj akarata számára megfogással. Diána keble, Flóra bája és Terpsichore lábacska, csak a természet alattomos hadjáratának eszközei, s midőn holdas éjszakákon megittasúlsz az örömiől, nem a te diadalodat suttogják a tölgyek. A lombok közt Pán szakállára esik az ezüsfény s gúnyos szókat ejt a nyárfalevél: »Útódokra van kilátása a fajnak».

Az ember minden oktatást felkap, mely arról szól, hogy kegyetlen eszmék uralkodnak. Minden tétel, mely az egyén semmiségét, táncoló pehelyvöltát bizonyítja, szívesen lel fölkarolást. Nullák szeretünk lenni — de csak akkor, ha az eszmeKapcsolás tragikus színezetű s azt tünteti fel, hogy pozdorjává vagyunk törve. A vallás és minden egyéb asszociációs tanítás hiába hirdeti a logikai lényegben ugyanazt,

tudniillik az eszmék s az egyéniség fölérendeltségét és alárendeltségét: — az ember nem így, nem epikailag akar tovagomolyogni az árral, — épp ellenkezőleg, kívánja, hogy összezúzott hős legyen, akit egy kissé megsíratnak. Mert ez így romantika s a romantika két nagy tanítója volt mindig a nevelők: a Művészet és a Halál. Mindakettő hajótörésre tanít, vagyis arra: hogy az egyéni létben abszolút folyamat nem látszik. Az élni vágyás határa a halál s a művészet sem egyéb, mint hiábavaló kísérletezés az örökkévalósággal. Mely utóbbi pláne a nagyobb pesszimizmusra tanít, még nagyobbra, mint a halál, kinek legalább enyhítő reverze az élet. A Parthenon tövében a virágok újra nyílnak, de az oszlopokon ujlás sohasem látszik, a kőfaragó vágya, a halhatatlanság, hamvadt láng a messzeségben. A művészet különb epepeiája az elmúlásnak, az egyén csódjének, mint a természeti halál . . . De sorsunkat ők ketten tanítják s ime, midőn a frankfurti háziúr előáll a szerelem metafizikájával, az ember kéjes rezignációval hajtja le fejét: »Igen, örömmel fogadom az elméletet, hisz amitől félek s amiben gyönyörködöm, ugyanerre nevelt. Hiszem, hogy a szerelemben is kegyetlenkedik rajtam az eszme».

Holott két nevezetes kérdőjel magától előszökken a schopenhaueri elmefuttatásból. Az egyik ez: ha a faj érdeke, hogy a szerelemmel a termékenységet szolgáljam, akkor a vágnak okvetlenül arrafelé kell irányúlni, ahol a termékenységnek garanciái látszanak. De tulajdonképpen hol látszanak a termékenységnek garanciái?! Nem az üde, jól fejlett hajadonoknál — mint Schopenhauer állítja, — hanem ott, ahol a termékenység már be van bizonyítva, vagyis a többszörös édesanyáknál. Azaz, ha Schopenhauer igazat mond, akkor a mitológiát ki kell korrigálni s Vénuszt, a köztisztelőt, aki nem szült, csak egy szimbólikus alakot, Ámort — helyettesítsük Vénusz Genetrixszel, a sokgyermekű Junóval vagy Niobéval; s a lírai költők is szüzi bájak helyett énekeljék meg azokat a derék anyákat az Alpeseekben, akiknek Ferencz császár aranymedáliát küldött a huszonnegyedik gyermek szerencsés világrajöttekor. S ha Schopenhauer igazat mond s ha a faj okosan működik, a világnak nem toggenburgi lovagokkal s török basákkal kellene teli lenni (mindakét species az ártatlanságért rajong), hanem rideg mennyiségtani szerelmesekkel, akik a kilenc gyermek hallatára lángbaborúlva szólnak: »Itt fogom oltárra tenni a szívem, mert garanciáim vannak a termékenységre».

A másik kérdés: micsoda értelme van a faj fennmaradásának? A föld Wellisch számítása szerint kilenc millió éve van meg s az ember körülbelül a nyolcadik millió esztendő-

ben keletkezett. Szegény bolygónknak jövője továbbá mintegy hatszázezer évet tesz ki, mert geológiai számítások szerint még mintegy ennyi ideig fogja kibírni a föld az oceanok s a folyóvizek hidrátjainak szakadatlan fölvételét. Azután következik a nagy elpárolgás, vége a tíz milliós életnek s oh, ha az embernek itt valamely nagy fizikai hivatása lett volna, bizonyosan nem halogatta volna a természet az első ember létrejöttét két millió esztendeig. Azt mondhatni, ne érveljünk a hivatással, hiszen minden természeti energia vak s a kártékony rovarokban is megvan a faji fennmaradási erély . . . Helyes, legyen nullává törpítve minden ellenvetésünk; a kérdést mégis megingathatni. Tudniillik a probléma új felállításával. S ez így szól: nem az magyarázandó, hogy mit jelent a szerelem a fajra, s a faj egyedére nézve, hanem az, hogy mit jelent a kultúremberre nézve? Az élet derekán, midőn a csúcst elértem s a túlsó lejtőn már göröngyökön fogok leszállni a véghez, ne áltassatok engem talányfejtésekkel, amik nem válaszok az én kíváncsiságomra. Én voltam szerelmes, nem a faj, fejtsétek meg a szerelmemet, mint a magam szociális tényét! . . . Körülöttem laboratóriumok kürtői füstölögnek, a vegytan és fizika rejtelmeket tár föl, ma Röntgen néz rajtam keresztül s holnap, mint a legelső gyémántbányász, kormosan és lihegve, de leírhatatlanul boldogan előbukkanhat egy fekete kémikus, aki zselatinlemezén a protoplazmát hozza a laboratóriumból. S én bámulom az újat, mint a paripa a motorkocsit, mely rombadöntötte az ő hivatását, s azt akarjátok, hogy ebben legyen az igazság s az egész lét, s az élet egész jelentősége ma pusztán annak legyen köszönhető, hogy a vegytan s a technológia még tartozik egy felfedezéssel?! . . . Nem, ez Gidrán sorsa, nem a kultúremberé. De a schopenhaueri tanítás ezért mégis ismert, népszerű s az irodalomban is átformálódott azzá a bölcseséggé, amit minden modern regényhős szájából hall az ember: »Az egyetlen feladat a gyermek!» Holott e tétel egyrésze nem filozófikus, mert nem általános, mivel mindúntalan akadhat igen tökéletes ember, aki nincs predesztinálva gyermeknemző és családfentartó szerkezetnek. S ez a tétel másrészt nem az én-re vonatkozó reflexió, amelyet mindenütt keresek, ahol a tudomány rólam tárgyal. Tehát: hős voltam-e, avagy leigázott, átlagember vagy külön szuggesztiók hőse, ősalak-e avagy szociális termék, szimbólum-e avagy jelentéktelenség, midőn adagio-moll hangulatú estéken lágy női ujjakat szorongattam s a virágillattól nem éreztem semmi földi hangot? . . . S a főkérdés: Éva volt-e az enyém, vagy én az övé a szerelemben?

Ezek a szerelem problémái.

(Vége következik.)

A király szakácsa.

Írta: Bródy Sándor.

Szerző új novellás könyvéből.

Bizalmat keltettem a király szakácsában és szóba állt velem. Ujságíró társaim, akik a külföldi hadgyakorlaton együtt voltak velem, irigykedtek ezért reám és el akarták tőlem venni a szakácsot. Névtelen levelet írtak neki, amelyben kiemelték, hogy én nihilista vagyok és ennek igazolására hajamra utaltak. A szakács megmutatta a levelet.

— Nézze, mit írnak önről, hogy nihilista. Bizonyos mértékig mindenki az; én is.

— Hogyan?

— Bántani azért nem kell senkit... De a belső komornyikok uralma többé — sokáig — nem tűrhető. Új alapra kell fektetni az egész társadalmat... És azt hiszi, hogy ezek az uraságok itt, tudnak enni? Mindig panirozott borjúszeletet esznek. Beleöszülök a borjúszeletbe! Ha még egyszer valamely főpaphoz mehetnék! De nem tehetem; ez visszaesés, bizonyos tekintetben sülyedés volna. Maradok és szenvedek. Az a szerencse, hogy a király...

— Milyen ember ő felsége?

— Lipót rendes ember.

— Hogy tetszik ezt érteni?

— Kiválóan akkuratus, rendkívüli módon úri ember. Csak azt tűri meg, aki a becsület ösvényén halad. Konzervatív, megszokott szolgálóinak sok mindent elnéz, de minisztereit nyomban elcsapja, ha a legkisebb alkalmatlanságot szerzik is neki. Nem ragaszkodik senkihez, mert független szellem, amint önök mondják: objektív. A giz-gazt egyenesen utálja, de annyira okos, hogy azzal is kormányoz, ha más-ként nem lehet. Szigoruan igazságos és több elfogultság nincs benne, mint más emberben: mint amennyit beleneveltek

és ami vele született. Rendkívül rendes ember, mondom. Korán fekszik — nappal csinálja vizitjeit. Azt azonban nem szabad tudni, hova jár; ő hiszi is, nem tudják. Jaj annak, aki észre veszi . . . Különben igen szeret jó vicceket mondani és ez néha sikerül is neki. A főkomornyikja előtt multkor így nyilatkozott Palaméd grófról: «Palaméd elég vén és elég ostoba, végre is ideje, hogy titkos kamarai tanácsos legyen!» Higyje meg uram, alapjában véve a király is nihilista, ha nem mérges. De most éppen mérges.

— Ugyan!

— De mennyire! Alfons herceg belebolondult a főcsónakmester leányába. Barricadi őrgrófnőbe. És el akarja venni. Egy közönréges őrgrófnőt! Ha a királyné még élne, meghalna szégyenletében. Urunk is belebetegedett. Főkomornyikja, voltaképen az egyedüli titkos tanácsos, szintén sokat szenved, gyakran csinál nekik becsináltat, de megint csak borjúhúsból. Már több családi tanács volt; az egyik Alfonsot csaknem tetteg érintették. Azt mondta, azt merte mondani, hogy az őrgróf is csak ember és hogy tisztelteti a trónt. Ott helyben, mindjárt, többen le akarták mondatni, de ebbe még se ment bele. Vannak itt húszan is, akik uralkodni szeretnének és ezek úgy elárulták magukat, hogy urunk valamennyit kidobatta. A szegény trónörökös maradt csak bent, királyi atyja elébe állva és könyörgött neki, de oly szívrehatóan, hogy a főkomornyik — mondja — sirt az ajtó mögött. — »Gyűjtsunk szivarra,« — mondá az uralkodó — »úgy beszéljünk.« — Valóban így beszélgettek. A szegény király történelmi visszapillantásokba bocsátkozott és tudtára adta fiának egyrészt, hogy a szép őrgróf-kisasszony egyik őse szalámigyáros volt, másrészt pedig, hogy egy igazi úri ember nem akkor házasodik meg, ha szerelmes és különösen nem azt veszi el, akibe szerelmes. Azt elvéteti mással. Ezt követeli a becsület.

Alfons királyfi felelt valamit, valami költeményt idézett, amire a felség őt is kidobta, mondván: »Gondolkozni fogok, éjjeleimet áldozom a megoldásra.«

A tapasztalt nő tanácsa.

— Tudja-e, tetszik tudni, ki az államtanács feje? — kérde tőlem a szakács, midőn egy este külön meglátogatott, hogy több, saját szerzeményű színdarabot nekem bizalmasan megmutogasson. — Az államtanács feje, — mondá sűgva — Adelina Garcia y Murza.

— Hisz ez egy szivar!

— Nem, egy énekesnő. Némelyek szerint még királyunk boldogult arjáról maradt, mások szerint az uralkodó legelső — és azért oly tartós — nőismeretsége. Még a legapróbb rendjelet, a kis menyét ezüst csillagát sem kaphatja senki, ha e nő listáján nem foglaltatik. Golkonda tartomány már egyszer arra is gondolt, hogy az énekesnőt megválasztja Búrnak, ami a Magyarország nádori méltóságához hasonlatos. Adelina y Murza azonban nem él vissza hatalmával, megosztja a felséggel álmatlan nappalait, és ha ez így szól: »Gondolkodni fogok«, akkor gondolkodik helyette. Amit kieszél, ez döntés.

Ő határozott az Alfons herceg szerencsétlen ügyében is.

El kell utaznia Afrikába.

Pénzt vigyen az útra bőven.

A legnagyobb lumpokat kell melléje adni.

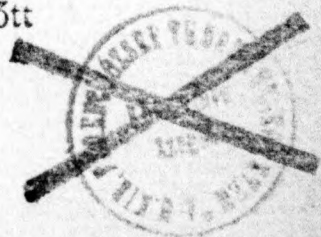
Egy év múlva visszajöhet.

Igy hangzott tanácsa. Alfonsnak málháztak, búcsuzott. A király csak egyszer csókolta meg és a szemébe se nézve, mondá:

— Most elmehetsz. Egy év múlván visszajössz és akkor választasz; vagy a trón, vagy a közönséges örgrófnő keze.

Pakkojj, marrss!

— Igenis! — szolt Alfons és szalutált. Ment egyenesen a hajóra, mert a tenger csak egy hajításnyira volt. Hát képzelje, kit talál a hajón? A főcsónakmestert, akit hirtelen főhajómesternek tettek meg melléje. Szegény közönséges gróf a vizet mindig utálta és most ide került. Még indulás előtt

kirázta a hideg, a rendjelei csörögtek, csengtek a mellén, valami szomorú valcert játszottak, mintha akarta, mintha tanulta volna.

Igy beszélt a szakács, aztán drámákat olvastunk.

Szabad előadás.

A poétikus lelkű peccenyestű nem mindig volt tárgyias, egyszerű szóval: sokat hazudott. Részint tisztán a hazugság céljának miatta, részint mert azon időben föl volt háborodva az udvara ellen. Pretereálták; tézstasűtő lett a konyhafőnök, miután az előbbi főnököt kidobták, nyugdíjazták és dekorálták, mert rájöttek, hogy a mazsolaszöllőt ki lopta a kuchnikból. A tiszteletreméltó aggastyán nagy tolvaj volt, de bizonyos erős és titkos kötelékek fűzték az udvarhoz, mint egyáltalán minden főszolgát.

Nem vagyok hajlandó a király szakácsának mindenben felülni és abban hagyom a módszert, mely őt beszélteni és igyekszem a különben beavatott ember hazugságaiból a tiszta igazságot leszűrni.

A magam szabad előadásában ismertetem Alfons herceg szerelmének történetét, mely jobban érdekelt, mint a világgraszoló külföldi díszhadgyakorlat, mint küldetésem.

A többi kolléga is neszét vette a dolognak és egy gardista kedvesének az unokatestvérétől szerzett adatokat. Na, ugyan szép adatok voltak! Ezek szerint az ifjú Alfons az idős nőt, a király fehér asszonyát akarta elvenni. Az nem akarta és a többi. Nevettem őket és egyelőre kontempláltam.

Boldog Isten, magában véve ez az eset mégis szörnyű nagy eset. Mennél följebb megyünk a társadalom kómi kus létráján, a fokok annál távolabbra vannak egymástól. Úgy látszik, mintha egy trónörökös herceg és egy őrgrófnő között nagyobb volna az űr, mint utánuk valamennyi társadalmi fok között együttvéve. Az ijedelmet, a fölháborodást nagyon is meg lehet érteni, de érthető a kis grófkisasszony erélyes, bátor és makacs viselkedése is.

A hölgyekre nézve igen suggestiv egy herceg. Boldogsággal tölti el annak a gondolata, hogy van: herceg. Szívük repes, ha arról álmodoznak, hogy jó és megszólítja őket egy: — herceg. Csudák történnek az érzés keretén belől. A távoli Magyarország egy ódon városában egyszer egy leány — szép, de közönséges nemes leány — azt mondta, hogy ő nem megy férjhez, csak ha érte jön: a herceg. Melyik, mind-egy. Olyan erősen akarta, oly nagyon várta, hogy a távoli Lengyelhonban eszenélkül, öntudatlan megindult és mint az álmjáró egyenesen feléje, érte jött a herceg.

Ismertem egy utcát, szintén egy távoli hazában, ahol egy herceg lakott. Félve, tisztelettel jártak arra a férfiak, az úri nők némi célzattal. Hát ha meglátná és megszeretné őket a herceg. Egy vékonylábú melák, akinek a hölgyek körül iszonyú szerencséje volt, nem a vagyonáért, nem a fiatal-ságáért — mert egyikből sem áldozott — hanem csak a rangjáért.

És ha az a herceg ezenfelül trónörökös is! Szegény Barricadi őrgrófnő — képzelem — mily izzón szerelmes: Se éjjele, se nappala.

— Ki kell ábrándítani!

— El kell szeretni.

— Legyen a másé, amikorára eltelik az év!

Igy szólt a tapasztalt nő és tanácsa nyomán azonnal meg is indult az akció. Némi akadályokat gördített ez elé az ellenáram, amit az uralkodó család ama része fejtett ki, mely négyszáz éve várta a trónöröklés rendjét és vigasztalan volt, mert csak a gutára és egy szerelmi botrányra számíthatott. Ezek titkon ápolták a grófnő tiszta szerelmét, biztatták és erősítették. Az intrikának tisztességes, sőt szép és ideális alapja lévén, nem lehetett erős. Az okos nő akciója — melyet a hivatalos hatalom támogatott — sokkalta több sikert ígért.

Az őrgrófnőt legelsőbben is udvarhölgygyé tették. Az anyjától elválasztották. Azután feléje vezényeltek:

egy olasz herceget (ha már mindenáron herceg kell neki),

egy gyönyörű katonatisztet, aki vele egyenrangú, du-
gazdag, huszonhárom éves,
egy özvegy nagykövetet,
két grófot,
egy bárót, aki színész volt,
továbbá egy zongoramestert, az örök zongoramestert.

És a leányka megingott. Majd meghalt az akarásba,
hogy erős maradjon, de Alfons oly hideg leveleket írt, tele
szóviccekkel és útleírásokkal.

— Mappákat rajzol a levelébe és etnografiai bon-mot-
kat mondott. Láthatja comtesse, hogy a herceg szerelme csak
úri szeszély! . . . mondá egy idősebb udvarhölgy Barricadi
Inesnek. A leányka sírt és akkor jött a becsületes öreg király,
hogy könnyeit letörölje:

— Ezek a könyvek — mondá — drága könyvek. Ezek
bizonyítják, hogy nem akarod a dinasztiát romba dönteni,
mintegy megingatni. Ines, te megmentetted a trónt!

— Legyen, megmentettem!

És lemondott, mert érezte, tudta, hogy a dologból úgy
se lehet semmi és mert a gyönyörű katonatiszt meggyőzte
őt egyszerű szíve nagy szenvedélyéről:

— Az ön rangja gyenge, de nem baj, majd avanzsál
ön, ha Alfons lesz a király.

Azonban ne vágjunk elébe az eseményeknek.

Alfons hazatér.

Jött a hajó, leng rajta a gyászlobogó. Nem az elárult
szerelem bús jelvénye ez, hanem a diadalmas, a pompás,
szívzaggató gyász, — XII. Lipót meghalt.

Hazafelé jövet, az év elteltével, már honi kikötőben
kapta Alfons herceg a gyászhírt, hogy ő a király, felséges
apja egy sétalovaglás közben elaludt a lovon és mert nem
volt — szokás szerint — szíjjal a paripához csatolva,
leesett, megütötte magát és meghalt.

A felség állapota kielégítő, ez volt az első bulletin,

amelyet nyomban a szerencsétlenség után kiadtak az udvari orvosok. Másfél óra múlván a jó király már nem élt.

Nagyszerű temetést rendeztek, hét napig tartott. Természetes, hogy e hét nap alatt nem lehetett szó semmiféle földi érzelemről. Alfons fiúi szívét elfogá a bú, a kegyelet, a reprezentáció gondja, az uralkodói terhek. A harangok zúgása elnyomta a fecsegést:

— Mily szerencsés ez a kis őrgófkisasszony, most Alfons az úr, most elveszi!

A szakács írt nekem, mert én nem maradtam ott az egész éven át, részletesen megírta, hogy a főkomornyik mint fogta fel a helyzetet. Alfons királyt, a súlyos és szokatlan terhek nagyon komolylyá, zárkózottá tették, nem nyilatkozott, sőt nem is kérdezősködött. Ines grófnő is rendkívül komolyan viselte magát, a gyönyörű katonatisztnak hirtelen kiadta az útat; felejtse el, csak azért bolondította, hogy félrevezesse az ellene szőtt udvari intrikát.

A harangok kifáradtak, csend lőn az udvarban is. Alfons király végre maga elé hívatta titkos menyasszonyát. Arab huszárezrede tábornoki ruháját viselte ez alkalomra, rendjelek nélkül. Csákója a fején volt, de szemüvegét letette. Nem nézett a bűbajos nőcskére és így szólt:

— Királyi trónunk érdeke azt kívánja tőlünk, hogy elnyomjuk szívünk érzelmeit. Hasonló akarok lenni atyámhoz, mindig hű, becsületes. A dinasztia érdeke kívánja, hogy elvegyem Szvatrup fejedelem leányát . . .

— A nagyfogu soványt . . . — vágott közbe hirtelen, meggondolatlan Ines. Alfons elkomorodott:

— Azt. És önnek is férjhez kell mennie, meg kell hoznia ezt az áldozatot értem és a trónoméért.

A grótkisasszony elpityeredett, aprókat sóhajtott és mondá:

— Isten neki, a trónért, önért, legyen!

— És van valaki?

— Volna, egy kiállhatatlan katonatiszt, gyűlölöm, de éppen azért.

— Hadvezéremmé teszem és majdan herceggé.

A király egy kissé közeledett a nőcskéhez. Megcsípte az állát:

— Ne haragudj, ostoba dolog, de fő a kötelesség.

Igy végződött Alfons herceg szerelme. Hogy ily szelid irányt vett: szerencse országára, amelyet kiszámíthatatlan veszedelmekbe sodort volna, ha uralkodója szakít a hagyományokkal és az évszázados kerékvágással. A trónban levő önfentartási ösztön így győzte le a szív szabálytalan gerjedelmeit és a birodalom papirosai szokatlanul megerősödtek, mivel a tőzsdére járó emberiség látta, hogy az ország konservatív irányban halad. Áll, egyenesen, szilárdan, egy helyben áll és ez a fő. Minek is mozogni, mikor így nagyon mulatságos. Ha hercegek nem volnának, halálos unalom fogná el a világot . . .

A szakács még sok mindent hazudott nekem, írásban is, szóban is. (Itt volt a kiállításon, mint a külföldi sajtó tagja.) Magam sem tudom, mért irom le perfid hóbortjait. Talán azért, hogy ez egyszerű szerelmi történetről maradjon valami dokumentum, ha már az Alfons országának sajtója hallgatni kénytelen. Büszkévé tesz, ha arra gondolok, hogy a külföldi történelem egy részét az én följegyzéseim alapján fogják helyreállítani.

Aztán oly jól esik arra példázni, hogy mily másképp állunk mi idehaza. Mi megyünk előre.

LEVÉL PÉTERVÁRRÓL. Forradalmi hírek lepik

el Európát, a lapok oroszországi sürgönyöktől és tudósításoktól hemzsegnék, a nagyközönség pedig a sok felvilágosítás dacára is mély sötétségben érzi magát. A higgadt nagyképpüsködők egy vates bátorságával hirdetik, hogy nincsen semmi baj: lesz egy kis reform, mint I. Pál vagy Plehve kivégzése után s azzal a kis ügy befejeződött. A hatalom rövidlátó hóbortosai bíznak a II. Sándor és Sipjagin erőszakos halálát követő reakció feléleledésében és diadalában.

Kába gondolatok! Aki itt él az orosz forradalom forrásánál, jól ismerheti a mozgalom rúgóját, minden csínját-bínját. Mint idegen egyuttal leghivatottabb is a helyzet tárgyilagos megítélésében. Az oroszok kedélye sokkal zaklatottab, semhogy nyugodtan számolhatnának be az eseményekről. Főleg Szergiusz nagyherceg kivégzése óta. A gőgös reakcionárius fővezér korlátolt agyának szétlocscsanása, könnyörtelen szívének darabokra szakadása az eddig csüggedő gondolkodókat és félénk érzelmű forradalmárokat is talpra állította. A merénylet híre először városszerte nagy megdöbbenést keltett. Az emberek manapság nem hisznek csudákban, még elképzelni sem merik, hogy akadjon angyal, aki a szigorúan őrzött sírról elhengeríti a lepecsételt, érzéketlen követ. A csuda megtörtént, az emberek felocsúdtak, a szívek elszántsággal teltek meg: nem hagyják többé a megváltót eltemetni, táborba szállnak érte mindnyájan, feltámadásra készülnek: politikai és gazdasági halottak feltámadásának ünnepe.

És a megújulásának szele végigcsókolja a bátor harcosok arcát. Napfényre hívja a bányák rabjait, szabadba csalja a műhelyek és gyárak titánjait, testvéri ölelkezésre a hivatalok és tudósszobák sápadt lakóit. Itt a forradalom! Ha csupán töredék állana elő követelésekkel, csak zavargásról szabadna szólnunk. Szakmák sztrájkjáról, hivatalnokok elégedetlenkedéséről, diákok ficánkolásáról. De Oroszországban több történik. Ezrek szüntetik be a munkát. Pétervár, Moszkva, Varsó, Noworadowsk, Libau, a kazáni és valamennyi déli vasut munkása megszűnt dolgozni. Kenyeret kérnek, rövidebb munkaidőt. De ezzel be nem érik. A tőkésék kijelentették a kormánynak, hogy ők hasztalan teljesítik a munkások követeléseit: a politikai jogok megadása, az emberi jogok mindenikben való elismerése nélkül a rend Oroszországban nem fog helyreállni. De ez a készülődés sem volna elég a forradalomhoz. A kisebbség, a társadalom egy osztálya okozhat zavarokat, erőszakos rázkódtatásokat, gyökeres átalakításokkal járó forra-

dalomhoz azonban többség, a társadalom tulnyomó része, szükséges. A physikai munkások mellett a szellemi proletárok. És ime most ezzel az esettel állunk szemben. Az ügyvédek, patikusok, bírák, írók és tanárok egy szívvel-lélekkel harcolnak a kerges tenyerű proletárokkal. Egy közös eszme hatja át valamennyit: a jóléttel párosított szabadság eszméje. Az ifjuság tanárai jelenlétében gyűlést tart itt Pétervárott, kijelenti, hogy Oroszország tényleges forradalomba megy s így az előadásokat megszüntetik. Tanulás helyett cselekedni akarnak, kivívni az általános, egyenlő, titkos választáson alapuló parlamentet, a kormány hatalmát meggyengítő népfelfegyverkezést, az abszolutizmus megdöntését.

Nagy események előtt állunk! A szláv faj komolysága, szívós ereje nem felhevülésben követeli a fentemlített jogokat, hanem hosszú munkálkodáson alapuló meggyőződésből. Az eredmény nem lehet kétséges. Gapon felhívása az összes szocialista pártokhoz nem lesz a pusztába kiáltó szava. A tőkésék máris külföldre menekülnek, az eddig félistent játszó nagyhercegek gyáván palotáikba bújnak, Trepow Moszkvába küldi családját és halálsejtelenül gyötörve, lemondani készül s a varsói hyéna, báró Rolten, külön testőrséggel veszi magát körül. Mert robbanni fognak a bombák és pusztulni a tömeggyilkolás apostolai.

A rémület fejtelenné teszi a cárizmus oszlopait. Az ellentétes rendelkezések valósággal remekbe készülnek. Börtönbe vetik Gorkijt meg a szabadelvű lapok íróit és ugyanakkor bizottságot küldenek ki a sajtószabadság ügyének megtárgyalására. Kozákokkal verik szét a lengyel gymnasztákat, de egyidőben a szülőket konferenciára gyűjtik, hogy iskolaügyekről csevegjenek. Lelövetik a cár látogatására siető tömeget, de tehetetlenül nézik a cár lépét darabokra tépő diákgyűlést.

Ki kételkednék ezek után, hogy komoly forradalomról van szó. Munkások, urak együtt küzdenek a remegő, fejvesztett hatalommal szemben. Nem nemzeti, társadalmi harcot. Diadalra is fognak jutni és megvetik Európa legmodernebb alkotmányának alapját. A győzelmi mámor aztán végig száguld Európán, mindenütt fellobantja a társadalmi harcok tüzeit, maga után vonja a korhadt alkotmányok revízióját és mindenütt hálás emléket kelt a jó példát adó Oroszország iránt . . .

F—er O—ár.

MIRÈIO.

Részlet a nyolcadik énekből.

Írta: **Mistral.**

A Kisfaludy Társaság legutóbbi pályázatán dícsérettel kitüntetett munka.

Mirèio megszökve a szülei háztól, a pusztán csigaszedő fiuval találkozik, akivel elbeszélget.

Aranynyelvén a kis fiucska
Fénnyel honát így koszorúzta,
Aztán elmondta még csacsogó ajaka,
Hogy' rezg a tenger kékje lágyan,
S a Mont-Ventournak oldalában
Terem legjobb olaj; s a lábban
Hangos bölömbika, hogy' bömböl éjszaka.

De oh, Arles! oh barna, bájos
Mindig napos-tájékú város,
Legislegfőbb csudád el nem mondhatta ő,
Hogy úgy adott az arlesi lánynak
Az Ég szépséget: mint a fának
Zöld lombot; mint a dalt csalogánynak;
És bort szőlőinek, a kedves ősz ha jó.

Mirèio nem figyelt szavára,
Mert gondolatja messze jára.
«Kisérd el kis fiú, — így szólott hirtelen —
A Rhône-on át kell menni nékem,
Még mielőtt az est hűsében
A béka szól a part füzében,
Légy hát olyan szives, fiucska, jőjj velem!»

A kis fiú vigan kiáltott
— «Épen jól jöttél erre, látod
Az én apám halász a széles Rhône-vizen
Nyárfák alatt áll könnyű sátrunk
Ma éjjel ott alszol minálunk,
— Nyáron le sem vetkőzve hálunk —
S holnap, hajnalba még, apám majd átviszen». —

— «Nem, nem . . . elég erős vagyok még
Ma éjjel, érzem, járhatok még». —
— «Ne tedd!» — a kis fiú így inté a leányt
Ne tedd, ne, isten óvjon ettől,
Ma éjjel jó egy csúf sereg föl
A síkra, a Capo-üregből
S ha meglát még bizony a mélységekbe ránt.» —

— «Mi van hát a Capo-üregbe'?» —
— «Gyerünk, s mig frissen lépegetve
Megyünk a síkon át, majd elmondom neked.»
S így kezdte: — «Mult időkbe, régen,
Egy szérü volt e szép vidéken
S rajt gabna állt kövér kepékben, —
A félelmes helyet holnap megnézheted.

Ostortól úzve, elgyötörve
Járt rajt' már egy hónapja körbe
Sok ló, kiverve jól a gabna szép szemét.
Fáradtak voltak, ám hiába',
Szegény páráknak fürge lába
Nem nyughatott! Sűrű porába'
A kinzó szérűnek: volt gabna egyre még!

A nap sugára egy tűzár volt,
A szérü — mondják — szinte lángolt,
S a villások hada szünös-szünetlenül
A kévét egyre csak dobálta.
A szúrós pelyva és a száлка
— Mint nyílvessző dühös csatába' —
Rajzott sűrűen a fujó lovak körül.

Szent Károly és Szent Péter napján
Hivőid lelkét szólogatván
Konghatsz harang! Maguk ki nem pihenhetik
Szegény lovak! Folyton szaladnak,
Folyton sülnek lángján a napnak,
Folyton lankadnak s megriadnak,
Amint az ostoros rekedten bög nekik.

Fösvény gazdájuk még fejökre
 A szájkosárt is felkötötte.
 De augusztusba jő a Szent-Szűz ünnepe.
 És már gőzölgve körbe járják
 A naptól izzó szérüpályát,
 A fáradt, nyálzó szájú párák
 És lüktető szügyük már tajték lepte be.

De nem soká! Mert im, süvöltve
 Szörnyű orkán száguld a földre,
 A szél végigseper a káromlás terén
 S akik szent ünnepét az Urnak
 Tagadták: most mind megvakulnak.
 Aztán a mély üregbe hullnak,
 Mely, mint katlan, nyílik a szérűjök helyén.

A gabna óriási halma,
 A mag, s a polyva és a szalma
 Mint forgószél kavarg. Villást és ostorost
 Benyelt a föld félholdnyi szája.
 A gazda és a háza tája,
 Ménesse és csürhéje, nyája
 Mind, mind ott fekszenek a vak mélységbe most.

Mireille szólt: — «Megriaszt beszéded!»
 — «Várj, még nem ért, szép lányka, véget,
 Holnap ha arra mégy, tudom beszédemet
 Bolondságnak kacagva mondod,
 Mert kék vizében sárga pontyok
 S compók úsznak vigan. S a lombot
 A part körül: vidám rigó-fütty tölti meg.

De, hogyha Boldogasszony eljő
 S a nap mosolygó és tüzelő
 Arccal lassan halad az ég boltjára fel:
 Akkor nézz jól a tó vizére;
 Hogy' változik szép, tiszta mélye .
 Sötétté, mint a bűnnek éje,
 És földre fektetett füllel akkor figyelj.

És lenn a mélybe, lenn az árnyba,
 Mint hogyha száz legyecské szárnya
 Dönögne s küldené hangját füled felé.
 De csengő cseng belé e zajba
 S a torzsikák közül kavargva
 Rémitő, éles hangzavarba'
 Támad vad lárma, hogy tested remeg belé.

Aztán sovány lovak dobognak,
 Aztán hallik rekedt szitoknak
 — Mit bőg az ostoros — ocsmány szava sűrűn,
 Olyan kinos hangkeverék ez:
 Száraz, keserves, szörnyüség
 Minthogyha nagy-gyötrődve végez
 Munkát lovak köre a kőkemény szűrűn.

De hogyha lejjebb száll az égen
 A szent nap: lenn a vizfenéken
 A káromlás, szitok s a lódobaj elül.
 Elcsendesül a nyáj kolompja,
 A torzsikák közül zsibongva
 Száll már a lárma csak. S a lombba'
 A tó körül megint vidám rigó fütyül.

A kis fiú míg ezt beszélte
 — Csigás kosarával kezébe' —
 A szép leány előtt gyors léptekkel haladt.
 S az égre már, a szép szinesre,
 Alkonyfénytől lilára festve
 Meddő dombok nagy szőke teste
 És kék hegyhát vetít hullámos vonalat...

Fordította: Gábor Andor.

A sors.

Irta: **Bracco Robert.**

E napon töltötte be Henrik életének 37-ik évét. Ma kellett lefizetnie azt a tartozását, melylyel ő, nézete szerint, a lelkiismeretének adózott, vagyis: leszámolni a három kedvesének egyikével.

— Mikor 37 éves leszek, mondogatta mindig magában — elvégre is nevetségesnek fogom találni, hogy ugyanabban az időben háromszoros szerető legyek és becstelenség lesz tőlem, hogy három szeretőt tartsak egyszerre. Kettőt fogok legfeljebb megtartani. Annyival több marad a másik kettőnek! Amit most a szívemből, lelkemből, az idegeimből oda adok a harmadiknak, amelyikről most készülök lemondani, azt majd felosztom két egyenlő részre és ezzel fokozni fogom a két kiválasztott örömeit. Egyiket fel kell áldoznom. Nincs mentség. Aki életének 37-ik évét elérte, annak a szerelmi tőkéje már annyira megcsökkent, annyira elpazarlódott, hogy azt sok nő között elosztani nagyobb vétek lenne, mint egynehánynak odaadni. Inkább legyen belőle kettőnek elég, mint háromnak kevés.

Ezen okoskodás, mely mint egy tekercs, mind szorosabban csavarodott az érzékei körül, folytonosan foglalkoztatta az elméjét és nem volt annyi bátorsága, hogy egyiknek a három közül előkészítette volna a talajt. Tetszett önmagának a tökéletes szerető szerepében és át is érezte, teljes meggyőződéssel, a szerelem kultuszát. Ugy foglalkozott vele, mint valami magasabb tudománnyal és megszokásból annyira urrá lett rajta a szív kodexe, melynek székszuális előírásait kedvelte és szerette, hogy igazán nem tudta, miként lazítsa meg ezeket a kötelékeket. Unottságot színleljen-e avagy közönséges összekoccanással idézze elő a szakítást? Ah! akkor hitszegőnek és szószegőnek érezné magát és undorodna önmagától.

Azonkívül, mikor vizsgálni kezdte a saját érzelmeit s mérlegelni három kedvesének az értékét, hogy melyiket nélkülözhetné leginkább, melyik számít nála most legkevesebbet, még komplikálódott a feladat és még nehezebb lett a megoldása.

Azon gondolkozott, hogy Ilona grófnő ő miatta csalta meg derék, elegáns, nemes és gazdag férjét. És ez a férj volt az ő egyedüli elődje, aki egy isteni nőnek a szivét elfoglalta. Volt-e más kedvese Henriken kívül? Nem, soha! Legjobban bizonyítja, mennyire nem fér semmi gáncs e hölgy jelleméhez, hogy della Valetta márki, az a fess ellenállhatatlan huszártiszt, meglőtte magát miatta. Meglőtte magát? Ebből látszik, hogy kudarcot vallott. Ellenben neki, Henriknek, egy évi ostrom után mégis engedett. Azért ezzel nem ejtett csorbát a jó hírén, hű feleségnek és kitogástalan magaviseletű úrhölgynek ismerik, mert ő, Henrik, kezdettől fogva a legszigorúbb óvintézkedéseket tette arra nézve, hogy a titok megőriztessék és hogy minden gyanút elhárítson. És e titoknak a tudata oly édes volt! . . . Ennek az általában tisztelt nőnek, ennek a hivatalosan hű feleségnek a csókjai, valami különös zamatot tartalmaztak, a tisztesség, az előkelőség zamatját, mely búbájjal töltötte el a lelkét. És a büszkeségnek micsoda magasztos mámore szállta meg, ha a színházban, vagy a báli teremben, ahol Ilona di Sant'Angelo tündöklő fensége megjelent, tiszta homlokán a megdicsőülés glóriájával és Henrik azt mondhatta magában: Ez az asszony, akit mindenki imád és akit mindenki nagyrabecsül és senki sem mer megkivánni, az e n y é m és talán, legrosszabb esetben, egy kicsit a férjé is! . . . Oh, megválni egy nőtől, aki ennyi morális és esztétikus fontossággal bír, az szentségtelenítés lenne!

Aztán megint felelevenítette azt a történetet, azt a különöset és meghatót, mely a kis Nanettához fűzte őt. Eszébe jutott, mennyi édes meglepetésben részesítette ennek az alig húsz éves fiatal léleknek a kinyomatlan könyvecskéje és milyen bohó odaadást tanúsított ez a nőiességnek még alig kifeslett bimbója. A leány maga óhajtotta az ő ismeretségét.

Egyszer felkereste Henriket a klub udvarán, a jó és türelmes Franci néni kíséretében és egy ajánlatot kért tőle a San Carlo színház igazgatójához.

Erre Henriknek nagy befolyása volt, nemcsak azért, mivel a színháznak törzsvendége és különben is jóízűség volt, hanem mert szoros barátság is fűzte őt az igazgatóhoz.

— Komikus szerepekben szeretnék fellépni.

— Hisz ön ehhez még nagyon fiatal! — szól Henrik.

— Nem baj, — feleli a leány — majd megkísértem.

De ez csak kifogás volt. Később be is vallotta és megértette Henrikkel, hogy bolondulásig szerelmes belé. Miért? Azt már nem tudta megmondani. Feltűnt neki Henrik és ismerte a nevét már gyermekkorától. Később aztán, mikor egyszer rosszat hallott felőle és veszedelmes ember hírében állt, akkor valami ellenállhatatlan erő hajtotta feléje.

Igen, az övé lesz, az övé, nincs menekvés! Kell, hogy az övé legyen!

Természetesen ezek a beszédek Henrikre nézve egész kincshalmazát képezték a hízélgésnek és gyönyörnek és igazán nehéz lett volna ellentállani. Ez a szelid és bolondulásig szerelmes teremtés nem okozott neki soha semmi kellemetlenséget, nem támasztott jogokat, de boldog volt, ha Henrik elmondta neki, hogy szereti és ha egyszer vagy kétszer egy héten felment hozzá az ötödik emeletre, abba a szegényes kis lakásba.

Ez a dolog egész elütő volt a többitől.

Micsoda ritka gyönyörűség így felmászni az ötödik emeletre, egy kis homályos szobába, melyet csak egy gyenge, a Mária-kép alatt égő olajlámpa fénye világított meg! Mennyi bűbáj lakozott ebben a szegényesen öltözött leánykában, fekete göndör hajával, kinek szeméit a szenvedély elbágyasztotta és ki kész volt magát mindig átengedni, minden este, kivétel nélkül. És micsoda élvezet rejlik abban, ha egy olyan tökéletes gentleman, mint Henrik, ellen tud állani e csábnak, miután önönmagának megindokolja ennek az ellentállásnak a kegyetlenségét és

mintegy atyai tanácsokat osztogat, miként fékezze és uralja a jövőben ez ifjú hévnek a kitöréseit! A frakkja poros lett, amint e kis szobát elhagyta, az ingének a melle összegyűrődött, a bajusza félre állt, ajkai fáradtak voltak, idegei kimerültek, mint valami éjjeli orgia után, de szíve megtelt szerelemmel e kis bolond iránt, aki oly élénk, oly engedelmes és oly tapasztalatlan volt. Szóval ez az élvezet, mely annyira különbözött a többitől, megbecsülhetetlen volt. Nem maradt más hátra, mint ezt a szerelmet megtartani vagy örökre lemondani az efféle élvezetről.

Első látszatra Lidia Staer-t lehetett volna legkönnyebben nélkülözni. Különféle okok szolgáltak arra, hogy ezt a «nélkülözést» megindokolják. Lidia Staer-t egy öreg bankár tartotta ki. Henriknek is került egy kis pénzébe, de ő csak a gombostű pénzről, «les petits frais»-ról gondoskodott, úgy annyira, hogy ez anyagilag meg sem érezné, ha Henrik elhagyná. Azonban Lidia Staer szerelmét igazán nem lehet mérlegelni. Az értéke határozatlan. Tény az, hogy Henrik a Lidia Staer állandó «szíve választottja» volt és csak annyit költött rá, amennyit a dekorum megkövetelt. Ő Lidia oldalán mintegy hivatalos állást foglalt el, mely bizonyos kötelességeket és jogokat rótt reá. A bankár képezte a Lidia «pozícióját» és Henrik a «liaison»-ját, azonkívül voltak még «apró szeszélyei», melyekben Henrik is kedvet talált. Ezen «mulandó kis eltérések» alatt, melyeknek tárgyát rendszeren éretlen ifjúk képezték, Henrik vállalta magára ideiglenesen a «másodbankár» szerepét és talán ezen kevésbé mulatott, mint ahogy képzelte. Ezen okok erősen rászolgáltak volna a Lidia Staerrel való leszámolásra. De Lidia nagy vonzerőt gyakorolt Henrikre és óriási előnyök származtak e viszonyból. Mivel semminemű felelősséggel sem járt, szerelmi világának ez volt az egyedüli nyugvó pontja. Lidia kis árulásai izgatószerként hatottak Henrikre és Lidia gyakori csalódásai a «reprises»-eknél mindannyi apró diadalt jelentettek Henriknek. És aztán miért tagadná? Lidiával egy intim órát tölteni, nem az utolsó élvezetek közé tartozott. Ez a nő sohasem áldozta fel eleganciáját a szenvedélyének és öleléseiben nem

foglaltattak a meglepetés hátrányai. A vele való intimitás kizárt minden aggályt, minden egyezséget, mellékgondolatokat, kínokat, könnyeket; minden tilalom nélkül kedélyesen elcseveghetett vele az ember, szóval ki volt zárva mind az a sok kellemetlenség, melyet az úgynevezett «tisztességes» szerelem hoz magával és ez az élvezet volt az egyedüli, mely után teljes bizalommal és víg gondtalansággal vágyódhatott. Határozottan, ez a viszony, melyről azt hitte, hogy leginkább hanyagolhatná el, épen mert elhanyagolható, a legkényelmesebb, a legkellemesebb, a legbájosabb, a legegészségesebb.

Igy tehát Henrik arra ébredt a leszámolás napján, hogy még teljesen készületlen lelkiismeretének e tartozásával szemben. Mint egy igazi adós, halasztást szeretett volna kérni, mert bízott a véletlenben. De a helyzetet súlyosbította az, hogy ő maga volt a hitelező. Úgy vélte, hogy csak a két kedvesének akarja az életet szebbé varázsolni, alapjában véve azonban azon fordult a dolog, hogy a kor immár takarékoságra szorít és Henrik ösztönszerűleg hozzá akart járulni. Nem, nem! Érezte és megállapodott abban, hogy három szerető 37 éves korban nevetséges, borzasztó és vészhozó. Miért ne legyen már most elővigyázatos? A sebész nem vár míg a baj rosszabbodik, hanem rögtön vág. Azt a napot, melyet a saját józansága vagy a gondviselés jelölt ki, nem szabad elmulasztania, anélkül, hogy az áldozatot meghozza. Alás fel járt az öltöző szobájában, gondolatait összeszedte és ismét mérlegelte három viszonyának a szentimentális, szociális és erotikus oldalát és rendkívül izgatott hangulatban volt. Egyik ellentmondásból a másikba esett és végre, mintha mind a három nő remegve állt volna itt előtte, hirtelen felkiáltott:

— Jól van, határozzon a sors!

Az agyát visszatartotta a gondolkodástól, nagy sietve előrántott egy darab papirost, azt három egyenlő részre vágta és mindegyikére egy nevet írt: Ilona, Nanette és Lidia. Azután ezeket a különös szavazó cédulákat ügyesen összedobta, mint a cigarettákat és beledobta egy kosárkába. A

szemeit behúnyta. Szíve nagyon hevesen dobogott. Lélekzete egy pillanatra elállt. Nem hitte volna, hogy ilyen meghatottság fog rajta erőt venni. A kosárba dugta a kezét és kihúzott egy cédulát. Felnyitotta szemeit, kisodorta a papirost és olvasta: «Nanette.»

Az első benyomás roppant fájdalmas volt. Hanem aztán mindjárt felvidúlt, mert meggyőződött arról, hogy a sors jól választott.

— Szegény Nanette! Jobb lesz ő reá nézve is. Ej, mi az ördög! . . . Őrütség volt. És én, hogy kielégítsem, rossz cselekedetet vittem véghez.

Nem titkolta maga előtt, hogy nehezebbre fog esni ez a lemondás és hogy a kis leány szíve ettől talán meghasad. Mégis, önző megfontolásaitól eltekintve, mind világosabb lett előtte, hogy ő ezzel annak az exaltált leánynak jó szolgálatot tesz és megóvja őt a teljes tönkremenéstől. Különben a kicsike sohasem táplált valami vérmes reményeket és bizonyosan foglalkozott azzal a gondolattal, hogy a szakítás előbb-utóbb elkerülhetlen lesz. Henrik jól emlékezett azokra a szavakra:

— Nagyon kérlek, mond meg nekem, ha már nem szeretsz . . . Ne erőltess magad a szerelemhez és ne csinálj magadnak gondokat e miatt. Így aztán bizonyos leszek abban, hogy tényleg szeretsz, amíg mondod, hogy szeretsz. Megértettél? Megígéred? Megígéred, hogy elhagysz, ha megúntál? Megígéred, hogy nem lesznek aggályaid? Ezzel biztosítod nekem ezt a soha nem remélt boldogságomat és neked köszönhetem, ha nem fogom megbánni, hogy valaha születtem.

Gondolatban ismételte ezeket a szavakat és meggyőződéssel fűzte hozzá:

— Könnyen bele fog ő ebbe törődni!

Inkább írásban, mint szóval akarta tudtára adni. Irt tehát egy búcsúlevelet, rövidet, hideget, határozottat, mert azt hitte, hogy sokkal üdvösebb a gyógyulására az ilyen durva kegyetlenség, mint sajnálkozó szavak. Elküldte a levelet Nanetnek és igyekezett víg lenni. Egész nap nem engedte,

hogy a szomorúság erőt vegyen rajta. Látni kívánta Lidiát. Nem lehetett. Vasárnap volt. A bankár ebédelt nála. Henrik tehát csak a klubban ebédelt Sant'Angelo gróffal. Estére mindkettőjüket várta Ilona grófnő, hogy megbeszéljék egy jótékonyágú előadásnak lehetőségét.

— Tudom, hogy ez kellemetlen, reád nézve, szólt a gróf, miután a meghívást közölte — de mit tehetek róla, ha a feleségem téged filantropnak tart. —

A pincér, a kávéval együtt, egy sürgönyt hozott Henriknek, kinek arca hirtelen egy részint öntelt, részint bánatos kifejezést öltött. Azonban a mint a sürgönyt átfutotta, egészen elképedt az ámulattól és keserűségtől.

— Mi az? — kérdi a gróf egy kissé kíváncsian.

— Mi történt? —

— Semmi — felelé Henrik erőltetett mosolylyal.

Az történt, hogy egy nő egyszerűen megköszöni nekem, hogy elhagytam.

— Jól teszi! —

— Én meg úgy érzem, mintha hülye kezdenék lenni.

— És ezt bánod? —

— Eddig, tudtommal nem voltam az.

— Ej! barátom, előbb vagy utóbb, az mindegy: Gyere siessünk. A feleségem vár . . . —

Ugyan azon este emelték fel a Nanette összezúzott holttestét egy kis utca mocskos járdájáról, a hová az 5-ik emeleten levő szobácskájának az ablakából dobta le magát, mialatt Franci néni aludt, mint rendesen.

Fordította: Szántó Frigyesné.

EDLITÁM.

Irta: Gergely István

Október este ...
Nyirkos levegő,
A melyben piszkos folt a lámpafény,
S fakó kísértetek az emberek.
A villamos cseng, száz fogat robog, —
Szinházba, zsurra és hangversenyekre
Rohannak az esernyős emberek
S a nyüzsgő város százezer zajába
Uj zaj vegyül: az eső kopogása
Aszfalton, ablakon, falon s esernyőn.
A tócsás járdán visszatükröződik
A boltok villamos világítása, —
S hatalmas, nagy fehér ernyő alatt
Az izzó kályha mellett kuporog
Az ősznek első gesztenyés kofája.
Előtte néhány iskolás fiú...

S ott állok én az utca szögletén,
Merőn tekintve ablakodra föl,
És szívszorongva várva, hogy vigyék már
A sárga lámpát a kis budoárba,
Jelül annak, hogy elment a népség,
S hogy vársz már engem, szőke Edlitám.
Oh Edlitám a sima szőke hajjal,
A melynek minden szálán csókom ég, —
A tengermély merengő csoda-szemmel,
Mely rám oly gyáván néz az ölelés közt, —
Réjtélyesen vonagló ajkaiddal,
Melyeknek édes titkát ismerem, —
És avval a fehérszép homlokoddal,
Mely bűneinktől olyan halovány. —
Oh Edlitám, kergesd már őket el!

Esik... Hiába nézek ablakára!
Esik... a lámpa egy helyen marad.

S az ősznek első gesztenyés kofája
 Hatalmas, nagy fehér ernyő alatt
 Izzó kályhája mellől rám tekint.
 Tekintetével nyilván megigézett
 A ráncos, kormos arcu vén banya,
 Mert hirtelen megfordul a világ,
 A gyors idő húsz évvel visszazökken,
 A mostanság a multat váltja föl, —
 És állok ott, mint iskolás fiú
 A barna bőrtáskával hátamon,
 Melyet anyám Pósnernél vett nekem,
 Szeptember egy derült varázsu napján,
 Midőn először mentem iskolába
 Legboldogabb analfabéta — én!
 És újra nézem sóvárgó szemekkel
 A gyermekszívnek forró vágyiban
 Énlelkem álmát: a sült gesztenyét!
 Épp erre jártam én az iskolába,
 Épp itten lestem a sült gesztenyét,
 Ahol most lelkem asszonyára vágyom!
 Ah, és minő boldogtalan valék,
 Midőn zsebemben krajcárt nem ta'áltam,
 Hogy rajta gesztenyét vennék magamnak.
 Néztem könnyörgő nagy gyerek-szemekkel
 A ráncos, kormos arcu vén banyára,
 Aki a nagy fehér ernyő alatt
 Az izzó kályha felső peremén
 Nyugodtan rakta sorba gesztenyéit
 Pompás rembrandti megvilágításban:
 Kívül a hó hullt lomha nagy pihékkel...
 És ici-pici lelkem bánatában
 Keservesen zokogtam akkor én, —
 Úgy vágyakoztam én a gesztenyére,
 Akárcsak mostan lelkem asszonyára!
 És haza mentem édes, jó anyámhoz,
 — Kihez immár csak egyszer mehetek,
 De akkor oszt' örökre, mindörökre, —
 Hát haza mentem édes, jó anyámhoz,
 És megragadtam szép nemes kezét,
 Reá tekinték könnyező szemekkel,
 S félig durcásan és félig könnyörgőn
 — Lábammal tán toporzékoltam is —
 Így szóltam hozzá: «Gesztenyét mama!»

Én istenem, hogy mulik az idő!
 A göndör kis fiúból férfi lett,
 Kinek haját cibálja az idő, —
 A jó anyából csöndes, tiszta holt,
 A kinek álmán távol messzi tőlem
 A bécsi erdők halk zúgása virraszt
 A jeltelen döblingi sír felett, —
 És lelkem vágya is megváltozott:
 Most szőke asszony a sült gesztenye!

Oh boldogság, te változó rögeszme!
 Ma már vehetnék gesztenyét magamnak,
 De mosolyogva nézem s vágytalan,
 Ám konok örülettel azt hiszem,
 Hogy éltem boldogsága — Edlitám!...
 Mint egykor régen a sült gesztenye!...
 Te síma szőke asszony, zsarnokom vagy!
 De érzem az idők lehelletét:
 Hűs szél zszibong október éjjelében,
 Melyen láthatatlanul száll már felém
 A pusztulásnak első fecske-párja,
 Hogy fészket kezdje rakni a szívemben
 A nyugalomnak és a vénülésnek.
 Fejemről is vesz hozza anyagot!
 Óh Edlitám a síma szőke hajjal,
 Amelynek minden szálán csókom ég, —
 A tenger mély merengő csudaszemmel,
 Mely rám oly gyáván néz az ölelés közt, —
 Rejtelmesen vonagló ajkaiddal,
 Melyeknek édes titkát ismerem, —
 És avval a fehérszép homlokoddal,
 Mely bűneinktől olyan halovány, —
 Oh Edlitám, hiába kínzasz engem,
 Még nézek én reád is oly nyugodtan,
 Miként, hajh, a sült gesztenyére — ma!

Apró kezdetek.

Írta : Jean Jaurès.

A proletárság manapság tudja, hogy a küszöbön levő hatalmas társadalmi átalakulásban milyen úton kell haladnia. Meglehetősen pontosan ismeri ama korszak nagy vonásait, a melyet meg akar és meg is kell valósítania. Tudja, hogy a szervezett munka hatalma fel fogja váltani a tőke hatalmát, hogy a munkabérből a tőkeképzésre szolgáló levonások eltör- lendők, hogy a tőkés meg merkantil termelés fejetlensége egy olyan termelési rendnek fog helyet engedni, mely egye- dül a tudomány eredményei, az általánosság és az egyedek szükségletei szerint igazodik. A proletárság tudatában van annak, hogy a felszabadított és szuverén munka szer- vezése csak akkor lehetséges, ha a mai tulajdonforma, a ma- gántulajdon helyébe a közös tulajdon fog lépni. Amíg egyes személyek tartják kezükben a termelési eszközöket, addig bizonyára megtartják és kihasználják egyesek a nagyszámú embereken való uralmukat. A közös tulajdon tehát szüksé- ges, hogy megvédje az egyedek jogait. Innen van a szociá- lis tulajdon kollektivistikus vagy kommunisztikus eszméje, a szocialista proletárság pharusa a maga sokszerű és nehéz- kes erőlködéseivel.

De bármilyen világos és biztos is ez az általános eszme, még sem elégséges arra, hogy az alkalmazás módját, mind- azon számtalan és változékony kombinációkat meghatározza, amelyek között a szocializmus majd megvalósul. Bizonyos az, hogy a gazdasági fejlődés menete fogja meghatározni ama végtelenül bonyodalmas vonatkozásokat, amelyek szerint a társadalom új rendje kialakul. Egyes általános formulákkal nem lehet megváltoztatni a társadalmat. A tényleges mozgalmat is figyelemmel kell kísérni, hogy a mai társadalomnak az új eszmével való érintkezési pontjait felismerhessük. Erőlködésünk meddő maradna és munkánk siettetés helyett

zavarná a dolgok folyását, ha a szellem és viszonyok célzatát, szellemi irányzatokat meg szokásokat pontosan fel nem ismernők.

Lássunk példát! Ismerjük a paraszt-tulajdon lassú fejlődését, az észre sem vehető és öntudatlan falusi kölcsönös szívességeket, melyeknek lényege, bátran mondhatom, időről-időre megújul. Van az évnek egy, körülbelül másfél hónapból álló, végtelenül erős munkát kívánó szaka, amelyben a parasztbirtokosok meglehetősen nagy csoportokban egyesülnek és egymással meg egymásért dolgoznak. Az aratógép — a melynek még nincs mindenütt kévekötő szerkezete — alig teríti a forró földre a kalászokat, máris megjelennek a szomszédos parasztok, hogy kévéket kössenek, képezzenek, a gabonát hosszú szekerekre és asztán asztagokba rakják. A bérlők és kis parasztgazdák közt a szolgálatteljesítésnek ugyanezt a kölcsönösséget találjuk meg. Nemcsak karjaikat, hanem marháikat is egymás szolgálatára bocsátják. Ha a gép gyorsan learatja a gabonát, a zivatartól okozható veszélyek kikerülésére hamar össze kell kötözni és hazaszállítani. Megjegyzendő: ezekről a szolgálatokról nem vezetnek könyveket. A kölcsönös szolgáltatmányokat lehetetlen is volna megbecsülni. Ez csak olyan szabad és baráti csere. Így hatol be egy kis kommunisztikus szellem a parasztok munkájába és öntudatába. És így tart ez mindaddig, míg azokban a kerületekben, hol eme csoportok kialakultak, a cséplőgép az utolsó kévét is elnyeli.

A szocialistáknak bizonyára sohasem volt eszük ágában, a parasztbirtokoknak a kommunizmus határai közé való erőszakos beszorítása. Elődeink, mestereink mindig azt mondták, a gazdasági nagytermelés a parasztokat bizonyára arra vezeti, hogy a parcellák művelésével és a törpegazdálkodással felhagyjanak. De ez sem elégséges. Mi a falusi élet fejlődését igen egyszerűnek és mekanikusnak képzeljük. Sem erőszakosság, sem a példa külső hatása, sem a nyomás, sem tisztán a bevonás révén fog a parasztbirtok a kommunisztikus mozgalomba jutni, hanem — legalább részben — saját életének belső fejlődése folytán.

A szocializmusnak egyik legfontosabb feladata az lesz, hogy parasztbirtokosokban a bennük csöndesen egyre történő változásról eleven érzetet és világos öntudatot ébreszsen. Ha figyelmeztetjük erre őket, először ellenkeznek, majd aztán elismerik a szokásaik — és gondolkozásukban lassacskán létrejött változások nagyságát. Ezen új célzatok megfigyelésével és rendszerbe foglalásával a szocializmus az élettel összeköttetésbe kerül és azt befolyása alá veti.

Igen sok, ma még felületes, korlátolt működés fog kibővülni, illeszkedni és szervezkedni. Számos vidéken mezőgazdasági javítások válnak szükségessé: átszántások, lecsapolások, nivellálás, vagyis dombok lehordása, trágyaszállítás, a vizek kihasználása. Lehet, hogy e munkák siettetésére meg szubvencionálására felszólítják a nemzetet, mert csodálatos, hogy vannak közös közlekedési — de nincsenek közös termelési berendezések. Ezekhez azonban nyilván szükséges maguknak a termelőknek odaadó és okos közreműködése. És ez a közreműködés kezd valószínűnek látszani, mióta a parasztmunkába kommunisztikus elemek hatolnak.

Ily módon még nagyon sok, eddig még csak kevéssé szembeötlő olyan jelenséget tudnék felsorolni, amelyek az életnek formáira vonatkoznak. Nézzünk csak a gaillae-i szőlőhegyekbe. Ime ott néhány év óta különös rendet honosítottak meg az egyszerű falusi napszámosok, miután reményök megvalósult és egyes ujonnan beültetett szőlőcskét tudtak szerezni. A munkaidő tagadhatatlanul nagyon korán, majdnem napkeltekor kezdődik, de délután 4 órakor már be is fejeződik. Ez onnan van, hogy eme proletár-napszámosok közül igen soknak van egészen kicsi szőlőhegye, amelyet a polgári birtokosnál végzett napi munka után meg akar művelni s ezért 4 óra után szabadnak kell lennie. Így hát ezek az emberek két munkaformában dolgoznak: kollektív munkában — számtalan napszámossal közösségben — nagybirtokon és individuális munkában, amelyet a maguk apró földjén fejtenek ki.

Bizonyára fölösleges mondanom, hogy a saját érdekükben végzett munka, e napszámos munka után, örömet és

kellemetességet okoz nekik. De meg vagyok győződve arról, hogy a léleknek ez a kettős részvéte bennük is nagy társadalmi átalakulásokat idéz elő. Elfogadom azt, hogy a kiterjedt szőlőbirtokok közössé váitak, hogy munkások, akik tegnap valamelyik nemes vagy polgári birtokosnál voltak, társulatokban vannak szervezve és a községtől megművelésre nagy uradalmakat kaptak. Bizonyára boldogabbaknak érzik magukat, mint manapság. Bármekkora legyen is a termelés azon része, amelyet a község vagy nemzet a társadalmi érdek és szolidaritás nagy érdekeiként megkövetel, a mainál nagyobb lesz a társult munkások fizetése, kik többé már nem kénytelenek a tulajdonosoknak értéktöbbletet szolgáltatni. És a ma még hiányzó garanciák is meg lesznek. A szó szűkebb és vonzóbb értelmében ugyan nem lesznek birtokosok, de napszámosok sem. Előjárókat választanak; üzemük igazgatásához hozzászólhatnak; pontosan megállapított szerződésekből következő jogaik lesznek; ama messzemenő szerződésekben biztosítékot nyernek arra is, hogy a kommunisztikus társadalomban megvédhetik magukat azon társulatok asszociációk túlkapásai ellen, amelyekhez az egyesek tartoznak. A nagy szőlőműveléshez tehát elevenebb és erősebb kötelék, tökéletesebb és jobban eső érzés fogja őket vonni, mint a mai napszámost. És mégis valószínű, hogy hiányt és lényeges befolyást éreznének, ha nem látnának néhány fürtöt a saját tőkéjükön megérni, néhány tőkén, amely egészen csak az övék, ha meg volnának fosztva amaz örömtől, amely inkább az állandóság értékén, mint a haszonlesésen nyugszik. És mért szüntetné meg ezt az örömet a kommunisztikus társadalom, amely oiy ügyes mindennemű öröm megteremtésében? Vezesse öntudatos erőnk a hatalmas szociális mozgalmat mindig közelebb a kommunizmushoz, amelyhez annyi igyekezettel törekszük; ha aztán az élet sokféle erői már ebben az irányban lesznek, maguk szabadon és függetlenül megteremtik egyensúlyukat.

Fordította : F a r a g ó P á l.

Az utolsó házasság.

Irta: Maizeroy Renée.

— Gondold csak, nagymama, ép most kaptam levelet André-től, a melyben azt írja, hogy hazajön. »Repül a szerelem szárnyain» Meg akartam ezt neked mondani előre, mielőtt megijesztene a szokatlan hangos férfihang.

Összeborzadt a vak öregasszony és vérnélküli ajkát mosolyra kényszerítette. Hideg, merev ujjával Gita keze után nyúlt és mikor megtalálta, erőtlén szorítással tartotta kezében.

— Mért olyan meleg a kezed, Gita? Mért hangzik úgy a szavad, mintha sóhajtást nyomnál el? — Ne ámíts engem, gyermekem, tudod, én még abból a korból való vagyok, a mikor szokva volt az ember, leplezetlen igazságot hallani. Jól tudom, hogy az orvos előkészített közeli halálomra és te azért hívtad el férjedet, hogy lefogja fénytelen szememet. Ugy-e így van, gyermekem?

— Ugyan, hogy gondolhatsz ilyet, drága nagyanyus? A doktor úr biztosított, hogy szívós természeted legyőzte betegségedet és azt mondta, hogy a lehető leghamarabb felgyógyulsz. Legkésőbb három hét múlva karomra támaszkodva sétálhatsz a terrazon. Nekem csak vigyázni kell, hogy meg ne erőltess magad.

— Jó gyermekem, te valóban a vigasztalás angyala vagy. Fájdalom, az életemben annyit csalódtam, hogy bizony nem hiszek senkinek és semmiben. — De minden ok nélkül mégsem tér vissza André, mondá az öregasszony gyanakodva.

— Hát elfelejtetted, nagyanya, hogy jelen akart lenni az auteuili lóversenyeken?

— Igazad van, gyermekem. Az én emlékezőtehetségem kezd cserben hagyni.

Rövid szünet állt be és ezalatt a beteg asszony homlokán mutatkozó ráncokról látni lehetett, hogy megerőlteti magát a visszaemlékezésben, aztán folyton halkabbá váló hangon folytatta.

— Hát tulajdonképp biztos vagy benne, hogy jön André, vagy csak ámítani akarsz?

Megütközve a nagyanya szavain felelt Gita:

— Nem hittem, hogy ennyire nem hiszel nekem. Hogy gondolhatod, hogy én, aki úgy szeretlek, bármikor is elámitnálak vagy megcsalnálak?

— Bocsáss meg gyermekem, idegenek keltették fel bennem a kételkedést. Mérget csöpögtettek lelkembe. Rossz emberek azt mondták, hogy férjed méltatlan hozzád és mélyen megbántott, mikor olyanokat, a kik alattad állnak, előnyben részesített —

— Oh, micsoda aljas gyanúsítás! Nem mondták talán azt is, hogy rosszul bánik velem André? hogy késsel fenyegetett? Azt szeretném csak tudni, kik ezek a gyalázatos gyanúsítók, hogy felelősségre vonhatnám őket. Ha szemembe mondanák —

— Hát mered állítani, hogy ezek valóban gonosz gyanúsítók? hogy még mindig oly boldog vagy, mint akkor, mikor megáldottam frigyeteiket? Mondd Gita, mered állítani?

A szegény fiatal asszony könnyörgő tekintetet vetett Isten fájdalomteljes anyjának képére, mely a haldokló öreg asszony ágya felett függött, aztán határozott hangon így szólt:

— Azon a napon, mikor megáldottad frigyünket, boldogságunkat alapítottad meg, nagyanya. Sokkal jobban szeretjük egymást, mint abban a szent órában.

— Nehéz terhet hárítsz el lelkemről, Gita, nehezet, mely csaknem elnyomott.

Szabadon lélegzett most fel az öreg asszony, aztán folytatta:

— Bocsáss meg, gyermekem, ha kételyeimmel megbántlak, vagy gyötörlek kérdéseimmal, de ha valóban minden úgy áll, ahogy velem el akarod hitetni, mért nem viseled akkor a jegygyűrűdet? Hónapok óta hiába keresem újjadon.

— Mióta kiment a divatból a gyűrűviselés, eltettem a jegygyűrűmet azok közé a drága emlékek közé, melyek a mézeshetekhez fűződnek. Az olyan asszony, aki ad valamit a chic-re és a jó ízlésre, szégyenlené levenni a keztyűjét, ha jegygyűrűt visel.

Hitetlenül rázta a fejét az öregasszony.

— Óh, mi másképp volt a mi időnkben! Szent jelkép volt a jegygyűrű, melyet nem vettünk le az ujjunkról soha. Jaj volt nekünk, ha elvesztettük. Biztos szerencsétlenség előjelének tartottuk. Sokszor szűk volt, szorította ujjunkat, még sem távolítottuk el róla. Egyetlen ékszerünk volt, melyet a sötét halálba is le akartunk vinni. Babonánk, balga érzel-

mességünk mennyivel jobbak és tiszteletreméltóbbak voltak, mint a ti divat-hóbortjaitok, könnyelmű tetszeni-vágyástok!

A fiatal asszony szólanul engedte füle mellett elmenni az igazságtalan szemrehányásokat. Egy irgalmas nővér türelmével és odaadásával fektette vissza vánkosára a felizgatott beteg asszonyt, megsimogatta remegő kezeit és halk, megnyugtató hangon mondá:

— Igazad van, nagymama. Mindig igazad van neked. Még ma szótfogadok és felveszem a jegygyűrűmet, csak fel ne izgasd magad. A doktor úr megtiltotta, hogy sok beszéddel fáraszd magad. Ki kell pihened magad, míg André megjön, mert sok beszélni valótok lesz egymással. Aludj egy kis órányit, én melletted leszek.

Nyugodtan lélegzett a beteg asszony és elaludt. A szobában, hol a nehéz szőnyegek és kárpitok megtompították a hangot, nem lehetett mást hallani, csak az álló óra tik-takját. Gita minden percben felugrott székerül, hallgatni jön-e Róbert? Megtartja-e ígétét és eljön-e Flejas grófnő halottaságyához?

Gita visszagondolt élete legborzalmasabb óráira. Még egyszer elképzelte, hogy mikép is volt? Igen. Az orvosok konziliumot tartottak a szegény nagymama felett, melyben kimondták a halálos ítéletet. Ő kocsiba vetette magát és a La Courcelle-utcába, a bűn házába ment. Mikor sikerült bejutnia a gyűlölt házba, hónapok óta most állott először férjével szemben. Remegő testén érezte annak hideg kutató tekintetét, áthatoló erejét, mintha kérdezni akarná:

— Azért jössz, hogy hiszterikus féltékenységi jelenetet játszál el, vagy tört rejtész ruhád alatt?

Ő végre erőt vett magán és így szólt:

— Felejtse el, uram, egy órára azt az áthidalhatlan úrt, mely elválaszt bennünket egymástól és segítsen egy irgalmas tett végrehajtásában. Gonosz fecsegők elárulták nagyanyámnak titkunkat és én hiába keresek már kifogásokat az ön távollétére. Segítsen nekem a szegény asszonyt még egyszer elámítani: jöjjön el halottas ágyához és biztosítsa őt afelől, hogy nem vagyok egyedül és elhagyott, hanem hogy ön még szeret és védelmez. Hadd aludjék nyugodtan az a szegény asszony sírjában, hisz mindig csak értem élt, értem szenvedett.

Férje hallgatott egy pillanatig, aztán keserű göggel így szólt:

— Hát még mindig szentimentális! De nem bánom, legyen meg az akarata. Lelkiismeretesen eljátszom hős-sze-

repemet e családi drámában, ha elmulasztom is miatta az auteuilli versenyeket. De remélem, ennek fejében kíméletesen bánik el velem válóperünkben — — —

Rémülve riadt fel Gita: felébredt a beteg asszony és jéghideg ujjával megérintette kezét.

— Add ide az orvosságot, lányom, rosszul érzem magam . . . és André nem jön, ugy-e igazam volt, szegény Gitám?

Az ajtó kinyílt és a komorna halkán odaszólt Gitának:

— André úr kérdezteti, hogy bejöhet-e?

— Megérkezett André, nagymama, ugy-e megengeded, hogy elébe siessenek? — szólt a fiatal asszony remegő hangon. Férje elé sietett és lármás örömmel fogadta.

André az ágyhoz közeledett, melyben mereven feküdt Flejas grófnő. Térdre bocsátkozott és halk hangon mondá:

— Megint itt vagyok édes nagymama. E szavak adtak erőt a haldoklóknak, hogy fejét felemelje és ajkait felnyissa. Egyik kezét André fejére tette, a másikkal Gita kezét fogta meg.

— Szeressétek egymást és legyetek boldogok, kedves gyermekeim. André, te vigasztald feleségedet, te azonban, Gita — ne feledd a jeggyűrűdet felvenni — hallottad — a —

Hatott ütött az óra, az öreg asszony elszenderedett. Elégedett mosolylyal az ajkán aludt el. A házastársak felkeltek a térdenállásból és hideg formasággal köszöntették egymást.

— Nincs szüksége már rám? kérdé André.

— Nincs, köszönöm. Megtette, a mire kériem, örökké hálás leszek érte.

André meghajtotta magát és lassan húzódva ment ki a szobából. Nem tartotta vissza Gita. Elfordította arcát és letörölte arcán végigömlő könnyeit.

A férj megállt egy pillanatra a lépcsőn, visszatekintett és egyre ezt mormogá:

— Beh kár, ej beh kár . . .

Politikai Hetiszemle.

Szerkeszti: SZABÓ KÁLMÁN.

Minden héten (vasárnap) megjelenő politikai társadalmi és művészeti lap. Előfizetési ára félévre 10 kor. Mutatványszámok kívánatra küld a kiadóhivatal:

VI., Izabella-utca 44/a.

Tragédia.

Írta : Holitscher Arthur.

Nem tudnám megmondani, hogyan kerültem én ebbe a szobába. Egyszerre csak itt találtam magamat a nagy fekete asztal mellett s hangosan beszéltem.

Nagy, négyszögletű helyiség ez, zöldre festett falakkal, zöld tetővel és zöld szőnyeggel a padlón. Egyetlen kép nincs a falon, se ajtó, se ablak, se tükör. A középén kerek, fekete asztal áll, felette függőlámpa, melynek vakító fényét nagy zöld ernyő gyűjti össze és szórja le sápadtan az arcokba. Tizenöt ember ül körben, magas támlájú fekete székeken. Hét aggastyán, hét vén asszony s egy ifjú: én.

Egyenesen ülök s egy fejjel magaslok ki a többi közül.

Beszélek, s ők mereven rám bámúlva hallgatnak. Tizennégy merev szempár az ajkamon, tizennégy szürke, tágranyílt szempár, tizennégy fehér, felvont szemöldökpár. Öreg emberek rosszul hallanak, ők inkább csak látják a hozzájuk intézett szavakat.

Mielőtt beszélek, szemeim némán figyelik az asztal körül ülő embereket. Csupa groteszk nyomorék. Azonban ez nem szomorú, inkább nevetséges és különös látvány. Az asszonyoknak ritka, fehér hajuk van, melyen átfénylik sápadt fejbőrük; a férfiaknak nincs szakálluk, kopaszok s egyiknek egy hosszú hófehér fürt lóg a homlokába, mely a legcsekélyebb mozdulatnál meglebben. A túlhosszú élet terhe mély barázdákkal van arcukra írva. Sápadt arcukat visszatükrözi az ébenfa asztal lapja.

Csak az én kezeim nyugszanak az asztalon és látom a válluk rángásán, hogy kezeik reszketnek az asztal alatt. Én az asztalra rakom fel kezeimet és hangosan, tompán beszélek: ifjúságomról. A meztelen falak minden egyes szót visszavernek és az asztalon visszatükrözni látom az öregek minden mozdulatát. Úgy tetszik, mintha titkos szavakat váltanána

és mégis az én szavaim azok, úgy tetszik, mintha titokban egymásnak intenének és mégis mereven rám szögezve látom szemeiket.

A gyerekkor gügyögő napjairól beszélek nekik és akkor vágyódás vegyül tekintetükbe.

A nagyszerű játékról beszélek, kinn a hegyekben és tűz lobog fel szemeikben.

A forró ébredés hazájáról; s titkos gúny cikázik ajkukon.

Az ifjú gondolatok ujjongó árjáról beszélek nekik, s akkor néma gúnykacajra húzódnak ajkaik.

Az első szerelem kéjes borzongásáról: s akkor rengető nevetés sivit fel a néma helyiségben.

Késő éjjelig dolgoztam. A szürke függönyön át hidegen szűrődtek be a reggel első színei s én még mindig az íróasztalom előtt ültem.

A lámpából már kifogyott az olaj, a láng felszívta a legutolsó cseppet, pár vörös kis szikra röpdösött ide-oda s azután teljesen kiégett. Bágyadt voltam. Gondolataim nehezen sorakoztak és kezeimmel takartam el sajtó szemeimet. Előttem volt a fehér papír s én arra gondoltam, hogy ime már megvirradt és le kell feküdnöm.

Előttem volt a fehér papír és hideg újjaim között fény, lettek a hajnal imbolygó árnyai. Túlizgatott idegeimmel hallottam a lengésüket, a fehér ruhák kísérő moraját, ahogy halkán körülöttem lebegtek, az íróasztalom körül, fehérén karcsún, mint a Pantheon pírjén a papnók.

A hajuk szőke volt, az arcuk lecsukott szemeikkel halvány, miként ha márványból lennének. Dús redőjű felsőruha omlott a khitón felé, mely hullámozó ködként folyt szét a padlón. Halkán lebegtek körülöttem, lehajtott fejjel, karcsú ércúrnákkal kezeikben, mint az antik papnók.

— Mit visztek? — kérdeztem halkán tőlük.

Nem feleltek, csak tovább lebegtek halkán, nesztelenül.

— Mit visztek ezekben az úrnákban? — ismétlém.

S ekkor halkán, egész halkán szólaltak meg és a hanguk olyan volt, mint távoli harangok zenéje, mint egy álom-

ban felhangzó zokogás. Mintha halottak énekelték volna panaszos dalaikat.

— Egykoron bort vittünk arany amforákban, mostan ércúrnákat hordunk s azokban hamut!

Tovább imbolyogtak végnélküli áradatban, egyik se hasonlított a másikhoz, de mindegyiknek a kezében fekete úrna volt. Fekete úrna ércből. És újra kérdeztem:

— Kik vagytok? Miért lebegtek körülöttem e hajnali órában?

S ekkor halk hangok váltották fel egymást. Hangok, miként ha valahonnan a messzeségből érnének ide, hangok, melyek közeli suttogáshoz voltak hasonlóak, panaszló hangok és nyugodt, világos, erőnélküli hangok, mint a milyen a fény és a sötétség.

— Megálmodott érzelmek siránkozó asszonyai vagyunk!

— Elmúlt gyönyörök hetérai! . . .

— Elgondolt gondolatoknak vagyunk a papnői!

— Elfeledett emlékek Erinni! . . .

— Halott szerelem vesztaszűzei! . . .

És tovább lebegtek és szétfolytak a reggeli ködben. Meredten, árván bámultam utánuk. Kezeim az előttem fekvő fehér papírra hanyatlottak és imára kulcsolódtak. És akkor szemeim előtt egy alak jelent meg. Fátyola fejétől lábáig befödte és a fátyol alatt mezítelen volt. Láttam szőke haját, szeretett arcát s szeméből az életet sugározni. A kezében aranyos amforát tartott és az édes bor illata egybeolvadt a este illatával.

Életem eléje borúlt s a szemeiből rám sugárzott az élet . . . azonban két kezével keblére szorítva tartotta az amforát.

Három kis leány, Clara, Aglaë és Serena. Mind a három szőke, meghatóan szőke hajfonatokkal, mik kis fehér szallagokkal vannak összekötve.

Halovány mind a három, és ha együtt játszanak, olyan csendesen, csaknem lopva teszik azt, mintha kis gyerekszíveikben valami halvány bánat lakoznék.

Idegentől félnek. Ha valaki szól hozzájuk, ijedten rebbennek össze, mint megijesztett kis madárkák és görcsösen

fogóznak egymásba. Az apjuktól félnek s az anyjukat nem szeretik úgy, ahogy kis leányok az anyjukat szeretni szokták.

De ha én jövök hozzájuk, arcockáik felragyognak. Mind a három elém fut az ajtóba és nekem le kell térdelnem s mindegyiket homlokon csókolnom. Azután egy nagy karosszéket és három pici zsámolyt húzunk a tűz elé s nekem mesélnem kell. A három kis leány csendben, figyelemmel hallgatja Csipkerózsza meséjét. Csipkerózsikáét, aki az erdőben aludt és akit a lovag nem tudott felkelteni és így tovább kellett mennie.

Igy ülünk órák hosszat együtt, én és annak az asszony-nak a három kis gyermeke, akit egyszer szerettem . . .

Hallgassatok meg, hallgassatok meg!

Sokszor úgy rémlik nekem, hogy egyedül vagyok, mez-telenül egy halmon és körülöttem embermilliók tengere ég és mindenki engemet néz és felém kiabál.

Azután mintha menekülnöm kellene és nem tudom hova, mintha a mezítelen testemet hegyes, gyilkos körmökkel kel-lene szétmarcangolnom.

És gyakran, ha hideg ajkaink szétválnak, mintha vala-mit látnék kibontakozni közöttünk, valamit, ami benn volt a csókunkban és most felszáll könnyű páráként, röpülésében fájdalmasan zengve és semmivé foszolva.

És gyakorta, ha ósdi házak előtt visz el az útam, mintha egy hangot hallanék, mely hangosan szól hozzám:

— Boldogok a fiuk, kik atyjukhoz hasonlóak lettek!

És néha, ha egy képet nézek, mintha egy darab levegőt látnék berámázva.

És ahogy e sorokat átolvasom, úgy tűnik fel nekem, mintha értelem nélküli szavak halmaza lenne mindez s ahogy újból elolvasom, megint felcsendül bennem az a titkos akkord, melynek egyes hangjai ezek és akkor azt gondolom, hogy talán itt-ott akad majd még egy olyan ember, kinek lelkében ugyanezt a hangot keltik fel s kinek többet fognak jelenteni, össze-vissza halmozott mondatoknál.

Fordította: Beck Olga.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

108

A harmadik osztályba sorozta azon csekély számú testvéreket, akik a szabadkőművességben, a külső formák és szokásoknál nem láttak egyebet s e formák szigorú betartására nagy súlyt fektettek anélkül, hogy tartalmuk avagy jelentőségük iránt érdeklődtek volna. Ezek közé tartozott Willarsky s a páholy nagymestere is.

Végül a negyedik osztályba tartozott a testvérek zöme s különösen azok, kik utóbb léptek a rendbe.

Ezek Pierre megfigyelése értelmében semmiben sem hittek, semmit sem kívántak s a szabadkőművesek egyesületébe is csak azért léptek, hogy a páholyhoz tartozó, fiatal, gazdag s befolyásos testvérekkel léphessenek érintkezésbe.

Pierre elégedetlen volt működése eredményével. A szabadkőművesség — legalább az a szabadkőművesség, melyet itt tapasztalt — néha csak külsőségeken látszott alapulni. Eszéágában sem volt az intézményben, mint olyanban gyanakodni — de mégis derengett benne annak tudata, hogy az orosz szabadkőművesség hamis ösvényre tért, eredeti irányától eltérőleg. Ezért Pierre az év vége felé külföldre utazott, hogy a rend felsőbb titkaiba bevezettesse magát.

VI.

1809 év nyarán tért vissza Besuchov gróf Pétervárra.

Az itteni szabadkőműveseknek a külföldiekkel folytatott levelezései nyomán megtudták, hogy Pierrenek sikerült odakünn, sok magasállású kiváló férfiúnak bizalmát megnyerni s hogy sok oly titok bírlalójává, letéteményesévé vált, amik az orosz szabadkőművességre nézve nagyfontosságúak. Megérkezése után a pétervári szabadkőművesek mind meglátogatták, ki akarták fűrészni s mindeneknek úgy tetszett, mintha

nagy esemény lenne készülődésben s mintha Pierre elhallgatna előlük valamit.

A második fokú páholy díszgyűlést hirdetett, amelyen Pierre hívségesen akart beszámolni mindazon tényezőkkel, amikkel a rend magasabb vezetői megbízták.

A terem zsúfolásig megtelt, Pierre bevett szokás szerint felállt s beszédét felolvasta. A rend egész tervezetének arra kell törekednie, hogy kitartó, erkölcsös, rokongondolkodásúak által összetartásra kívánczó embereket képezzen ki. Olyanokat, akik e meggyőződés alapján teljes erejükkel azon vannak, hogy a butaságot, a bűnt, az erkölcstelenséget kiirtsák, viszont a tehetséget, az erkölcsöt megvédelmezzék: méltó embereket az ösmeretlenség homályából kiemelni s rendünkbe iktatni. Csak így fog a rend azzal a hatalommal bírni, hogy a rendetlenség szítóinak láthatatlanul béklyót rakhat a karjaira s őket megjavíthatná anélkül, hogy tudomással bírnának róla. Egyszóval ki akarta mutatni egy általános vezérfonal megteremtésének szükségességét, amelynek az egész világon el kell terjednie anélkül, hogy a meglévő polgári rend kereteit szétrombolná s amelynél a mindenkori kormány megszokott rendjében lehessen azonkívül mindent megcselekedni, kivéve azt, ami rendünk nagy céljaival ellenkezik s az erkölcsöt a bűnnel szemben győzelemre segíteni. Ezt a célt a kereszténység is szolgálja, mely bölcsességre, jóságra tanítja az embereket és arra, hogy saját előnyükre kövessék a legjobb és legbölcsebb emberek példáit.

Akkor, amidőn még mindent sötétség borított, elegendő volt a szónokolás is: Az új igazság különös erőt kölcsönze neki — azonban most sokkal erősebb szerekre van szükségünk. Most szükséges, hogy az ember érzései által uralva, az erkölcsben tetszését találja. A szenvedelmeket lehetetlen kiirtani; azonban egy nemes cél felé kell őket irányítanunk s ezért szükséges, hogy mindenki eleget tehessen szenvedelmének az erkölcs útjain s hogy rendünk módot nyujthasson reá. Ez a beszéd nemcsak nagy benyomást, de mozgalmat is indított a páholyban.

A testvérek nagy része, kik e beszédben a veszélyes felvilágosultság magvainak elhintését látták, oly hidegséggel fogadták Pierre fejtegetéseit, amely a gróftól magát is meglepte.

A nagymester válaszolt. Pierre egyre növekvő hévvel magyarázta gondolatait.

Már régtől fogva nem volt ülésnek ily viharos kimenetele.

Két párt képződött: Az egyik Pierre mellett, a másik ellene.

A gróf az ülésen legelőször észlelé az emberek véleményei, nézeteinek különbözőségét, mely nem engedi, hogy egyazon igazságot két ember egyformán ítéljen meg, fogjon fel. Még a pártján lévő testvérek is az ő módjuk szerint interpretálták gondolatait, változtatással, korlátozással, amikbe Pierre belé nem egyezett, mivel nagy súlyt helyezett arra, hogy gondolatait megfogalmazási formájukban nyilatkoztassa ki.

Az ülés végével, a nagymester irigykedő gúnyos megjegyzéssel illette Pierre buzgalmát, ama nézetének adva kifejezést, hogy Pierret nem egyes-egyedül az erkölcs iránti szeretet, de a vitatkozás kedvelése irányította. Erre Pierre mitse válaszolt s csak röviden kérdezé, vajjon elfogadják-e indítványát. Tudtára adták az elutasító választ és Pierre a szokásos befejező ceremóniák bevárása nélkül elhagyta a páholyt s hazakocsizott.

VII.

Pierren ismét erőt vett az annyira re ttegett unalom.

A páholyban tartott beszéde után otthon ült nyugágyán, senkit sem fogadott, látogatóba sem ment.

Ez időtájt feleségétől is levelet kapott, amelyben egy összejövételért esdekelt, egyben tudtára adta, hogy mennyire búsul miatta s hogy ezután életét teljesen neki óhajtja szentelni.

A levél vétele után nemsokára egy kevésbé kiváló testvér hatolt be csendes magányába s miközben a beszélgetést Pierre házasetére igyekezett terelni, testvéri tanács képében tudatta vele nézetét felesége iránti indokolatlan szigorát illetőleg s amennyiben a bűnbánónak meg nem bocsát, vét a szabadkőművesség legelemibb szabályai ellen.

(Folytatjuk.)

A modern lakás

című vállalkozás az egyetlen Magyarországon, mely a leg-
szerényebb lakástól a legnagyobb szabásúig berendezése-
ket tervel és elkészít. Műtárgyak és művészi butorok külön
kaphatók és megrendelhetők.

IV. ker., Ferenciek-terc 2. sz.

Természettudomány.

A MONT PELÉ TÚJE. Egy csudálatos geológiai alakulás magyarázatán törik a fejüket a vulkánok természetével foglalkozó tudósok. A hírhedt Mont Pelé csucsá ennek a talánynak a színhelye. A Martinique-sziget rettenetes katasztrófája, a Mont Pelé mindenféle vulkanikus jelensége ismeretes tünemények a tűzokádók működésében. Hanem a mi a nagy tűzhányás után történt, olyat még nem láttak és magyarázatát sem tudják kellőképp adni. Ugyanis a Mont Pelé csúcsán elkezdett egy kúp 500 méter magasra nőni. Ennek a kúpnak a tölcséréből, a hegy tulajdonképeni kráteréből pedig egy óriási, Eiffel-torony magasságnyi egyenes szikla-obeliszk, valóságos tű. A falai majdnem tökéletesen függőlegesek. 1902-ben kezdett el a kráterből előnövekedni. És a csudálatos még hozzá az, hogy olykor-olykor megint visszahúzódott, hogy ismét még magasabbra növekedjék. 1902. októberében 50 méternyire meredt fel. Novemberben 100 méter magas lett. 1903-ban 338 méter volt. A tenger felől úgy látszott, mint valami torony a hegytetőn. Májusig még növekvőben volt, ekkor azonban egyszerre elkezdett fogyni. Nem tudni, vajjon sülyedt-e vagy összeomlott, csak az 1903. szeptemberi kitörés az alsó kúpot jelentékenyen felvetette és a szikla-

tű eltűnt. Azóta azonban megint egy újabb ilyen tűhegy keletkezett, nem is egészen ugyanazon a helyen, de ez ma még csak 20 méter magas. Kétségkívül a vulkán erőinek nyomása alatt, amely a lávapuha kőzetre gyakorlódik, kellett-e talányszerű formációnak alakulnia.

AZ IDŐJÓS ÁLLATOK. Mi igaz a leveli béka időjósításából? — ezzel a kérdéssel foglalkozott egy tudós professzor. Mindenekelőtt természetesen az irodalmi forrásukat kutatta: és csakugyan már az egyiptomiak írásában felfedezte a hitet, hogy a béka jeles időjós. Aztán a hagyományos szokás szerint ő is befőttes üvegbe dugott egy békát és pontos följegyzésekkel egybevetette, igaz-e, hogy szép időben felmászik a létrán, rossz időre pedig alábuvik. Hát ez nem igaz. És főleg nem igaz, hogy az üveg fenekén tartogatott vízben ül. Mert a leveli béka egyszer-egyszer alábuvik ugyan, de a víz máskülönben neki kész tortura. Tehát béka kinzásnak jelenti ki azt, ha időjósításért vízbe dugják őt kegyelmét. Ellenben igaz az hogy van esze, hogy száraz időben a levelek felső lapjára üljön, esőben pedig alája kapaszkodjék. Világos, hogy nem szereti a bőrét áztatni. Hogy azonban mégis időjós. azt a

professzor úr is elismeri. És pedig akképpen, hogy ha esőre vagy viharosra áll az idő, akkor a béka brekeg. Éveken keresztül ez mindig pontosan bevált. De már most miért brekeg, honnan tudja, hogy eső lesz? A mi megfigyelők azt mondja, hogy nem lehetetlen ugyan, hogy a béka maga is megérzi az időváltozás készülődését, de nagyobb részök volna ebben a röpködő rovaroknak. Tudniillik a rovarok repülőképességére érthető, ha a légnyomás változásának érzékeny befolyása van, hiszen ők a levegőben valóságos apró kis ballonok. A leveli béka pedig kizárólag rovarokkal táplálkozik. Rossz időben a rovarok a földhöz közel röpködnek, ahol pedig a leveli békát mindenféle más béka és egyéb állat annyira zavarja, hogy esze-ágában sincs brekegni, a bőrit félti és örül, ha egy-egy falatot elcsip. Szép időben azonban a legyek, bogarak magasba repülnek, a béka meg fel a levelekre mászik, ott kapkodja őket; ha elég volt, pihen, semmi sem zavarja és vígan brekeghet.

Igy mondja Züri professzor úr. Ő a rovaroknak inkább hisz. És ezek közt főleg a pókoknak. Elmeséli, hogy amikor 1794-ben Pichegru Amsterdamt ostromolta, az amsterdamiak úgy elárasztották a környéküket vízzel hogy Pichegru közel se férhetett hozzájuk Pichegru már-már ott akarta hagyni a hollandusokat, amikor Disjonval tábornok azt mondta neki:

— Kár lenne, két nap mulva olyan fagy lesz, hogy a sok víz mind befagy.

— Honnan tudod?

— A pókjaim mondják.

És csakugyan bekövetkezett a fagy, Pichegru pedig bevette Amsterdamt.

Disjonval folyton becézgette a pókjait. Halálakor nem kevesebb, mint négyezer darabot találtak a lakásán. Züri szerint a pók a hálóját védi az időjárás szeszélyei ellen. Ha nagy szél készül, menten leszakítja a kifeszítő szálait, hogy a háló szerkezete összezsugorodjék, nehogy a szél széttépje. Rossz időben csak a közepét foltozgatja. De ha megint kezdi a hálót kitegetni, ha szélesen dolgozik, akkor tartósan szép időre lehet számítani. Ha hideg készül, akkor sebbellobbal süriti valahol a szálakat, hogy melegebben tarthassa ott magát, és így tovább, minden gazdaságának megvan a maga jelentősége. A póknak természetesen az ő háló csinálása lévén a legfőbb életfoglalkozása és gazdasága. Züri szerint ehhez alkalmazkodott az érzékenysége is. Nemzedékek hosszú során mindig azok maradtak fenn legjobban, amelyek a hálójukat legjobban tudták védeni. Így fejlődhetett ki nagy érzékenységük az időváltozások iránt.

—
LÁNGÉSZ ÉS AZ ŐRÜLT-SÉG oly rokon dolgok, hogy a lángész mindig örültnek is tekintendő: ez Lomborso hirhedt elmélete, amit aztán Max Nordau még fel is fujt az ő ismeretes szellemes charlatanériájával. Legujabban egy müncheni neves elmegyógyász, Löwenstein irt könyvet a kérdéstről, egynehány művészi

zsenialitást, Michel Angelot, Rubenst, Tiziant, Rafaelt, Boecklint, Leonardo da Vincit, Rembrandtot tévén tanulmánya tárgyául. Összehordva minden adatot az életükből, cselekvésükről, azt bizonyítja, hogy nyoma sincs bennök a pathologiai állapotnak. Aztán elővesz számos esetet a lángész történetéből és azt mutatja ki, hogy igaz, a lángészt könnyen kíséri valami beteg állapot: — de csak kíséri. Nem lehet azt mondani, hogy a lángész

ezen beteg vonásokból eredne vagy hogy azokkal összefüggene. Hogy gyakoribb közöttük az elmebetegség, az csak onnan ered, hogy erősebben kimerül az agyvelejük. Tehát aki zseni akar lenni, korántse azon igyekezzék, hogy szent örülésnek lássék a viselkedése, mert a hóbort nincs szerves összefüggésben a lángésszel. Hanem inkább azon legyen, hogy agyvelejével, fizikumával jól gazdálkodjék.

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő,

Szerkesztőség: Lövölde-tér 1.

Kiadja: a Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.

Lövölde-tér 1.

Jövendő.

A Jövendő előfizetési ára egy hóra 1 korona, negyedévre 3 korona félévre 6 korona.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.
Budapest, Lövölde-tér 1.

Minden új előfizetőnek Bródy Sándor «Színésznők» című könyve ingyenesen jár és bérmentve küldetik meg.

Gyűjtőknek minden három új előfizető után ingyenesen jár a „Jövendő“. Aki öt, bár negyedéves előfizetőt gyűjt, bérmentve és ingyen kapja meg Bródy Sándor egy új regényét.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Globus műintézet és kiadóhivatal részv.-társ. nyomása, Budapesten.

